DE NIEUWE WAERELD;

BLYSPEL.

Met Zang, Dans, Konst en Vliegwerk.

Gevolgt naar het Fransche

DOOR N: W: OP DEN HOOFF.

t'AMSTELDAM,

By IZAAK DUIM, Boekverkooper, op den hoek van den Voorburgwal en Stilsteeg. 175[illegible] *Met Privilegie.*

S. Fokke inv. et fec.

AAN DEN

WEL-EDELEN, EERWAARDEN HEERE,

DEN HEERE

PIETER SCHRICK,

CANONIK IN DEN CAPITTULE VAN ST. JAN, TOT UTRECHT,

DIRECTEUR VAN DEN LEVANTSCHEN HANDEL, EN DE NAVIGATIE IN DE MIDDELLANDSCHE ZEE;

M I T S G A D E R S

OUDSTE REGENT VAN HET AALMOESNIERS WEESHUIS, BINNEN AMSTERDAM.

De vriendſchap die 'k zo lang heb aan uw' haard genooten,
Die ſteeds dezelfde blyft, Myn Heer,
Verplicht my, daaglyks, meêr en meêr,
En doet de erkentenis, die 'k ſchuldig ben, vergrooten:
Ja, 't is die overmaat van Eer
Waarüit de ſtoutheid is geſprooten
Daar ik my, heden, van bedien,
Met u, ondanks den ſmaak der hedendaagſche tyden,
Dees Nieuwe Waereld toe te wyden,
En, eindlyk, onbeſchroomt, het licht te laaten zien.
Ik zal dien kans vrymoedig waagen:
Te meêr, wyl zy 't geluk genoot
Dat gy haar uwe gunsten boodt,
En zy uw zinnen kon behaagen.
Neem haar dan, ſlechts, uit vriendſchap aan;
Zy is een vrucht van leedige uuren,
Die veelen, dikwils, jaaren duuren,
En zelden ras genoeg vergaan.

Gy

Gy zyt het wien ik thans durf om bescherming smeeken;
Uw liefde voor het Schouwtooneel,
Wanneer het leert en sticht, is my te klaar gebleken,
Om niet het dichtvuur aan te kweeken,
Waarmeê 'k, zomtyds, myn neiging streel.
Ik weet, uw heusch gemoed, dat yder gunst wil toonen,
Zal myne zwakheid ligt verschoonen,
Zo ze, in haar' yver, heeft gedwaalt.
En, heb ik, mooglyk, slecht vertaalt,
'k Heb, echter, roems genoeg behaalt
Indien ge myne vlyt wilt met den prys bekroonen,
Dat de eedle naam van SCHRICK voor dit myn Blyspel praalt.

N: W; OPDEN HOOFF.

 VOOR-

VOORREDE
VAN DEN
FRANSCHEN
DICHTER.

Dewyl de uitslag van dit Stuk myn hoop is te boven gegaan, zoude ik geen Voorrede van nooden hebben om deszelfs ontwerp te rechtvaardigen, indien de toejuichingen, waar mede den Aanschouweren het zelve hebben vereert, my geene wet voorschreven om hunne verkiezing te billyken.

Een Philosophische Waarheid, waarin ik geloof dat de gantsche Waereld moet overeenkomen, heeft geleegenheid tot dit Tooneelspel gegeven, en verstrekt daar van het voornaamste oogmerk. By voorbeeld:

De Driften zyn den Mensche niet schadelyk dan door het kwaade gebruik het welk hy van dezelven maakt; waaruit ik besluit dat zy veel tot zyn geluk zouden toebrengen, indien zy door de Rede wierden bestiert.

Deze Waarheid heeft my zo wezendlyk, zo aanlokkelyk geschenen, dat ik dezelve waardig oordeelde in een' grooter dag gestelt te worden, en dát heeft my verbonden, dezelve, voor het oog der gantsche Waereld, bloot te leggen op het Fransche Tooneel.

Ik heb het zelve gemaakt ter begunstiging van een Zinspeelend verdichtzel, en wat myne berispers daar tegen ook zeggen, vlei ik my, echter, daarin te hebben geslaagt, dewyl ik den onzydigen Aanschouwer behaagt hebbe.

Men mag vrylyk zeggen, dat de goedkeuringen,

waar-

waarvan ik zo veel geruchts maake, mêêr door verrassinge dan door verdienste zyn verkregen, en dat myn stuk in het minst naar den regel niet is: ik antwoord altoos dat ik behaagt heb, en voeg daar noch by, dat, indien ik, tegen den regel, heb kunnen behaagen, dezelfde regel ook valsch is, dewyl de eerste regel moet zyn, te behaagen.

Maar de Hemel behoede my dat ik in de valschheid der reglen zoude stemmen, die zulk een lange reeks van jaaren tot ons heeft overgebragt. Aristoteles heeft dezelven niet gegrond, dan op dezen eersten, waarvan ik, zo aanstonds, gesproken hebbe. Naar maate hy de Stukken overzag, die gerucht hadden gemaakt op het Griekfche Tooneel, maakte hy wyze en gegronde Aanmerkingen op de plaatsen die het meest wierden goedgekeurd; hy zogt te doorgronden, waaröm dezelven hadden kunnen behaagen, en maakte daar vaste regelen van voor die geenen, die, te eeniger tyd, zouden durven treden op het voetspoor van Sophocles, Euripides, en alle de groote Meesters van het Tooneel, zo wel in het blyde als in het treurige.

Gelyk Vrankryk zich mag beroemen Geesten te hebben voortgebragt, die niet minder zyn dan die van het oude Griekenland, zoude het te wenschen zyn, dat het zelve eenen nieuwen Aristoteles verwekte, dien de nieuwe wyze van behaagen ophelderde, welke Corneille, Moliere en Racine gelukkiglyk gevoegt hebben by die welke de Ouden hen hadden nagelaaten.

Laaten we ons, in verwachting dat eenige nieuwe Dichtkunde het Fransche Tooneel kome verryken, zo verre niet verslaaven aan de wetten die ons zyn voorgeschreven, dat wy die geenen zouden verwaarloozen

 wel-

welken men heeft kunnen verzuimen; laat ons behaagen, en niets meerder verlangen; onze Eeuw is te verlicht om veränderinge te zoeken, en haare goedkeuring moet ons ten regel verstrekken.

Maar dewyl 'er een soorte van Rechtbank is, voor dewelke het geene, dat ik als eenen regel vastſtelle, geene genade zoude kunnen vinden, moet men, indien het moogelyk is, myne Aristarchen bewyzen, dat myn Stuk heeft moeten behaagen, en dat het zich gantschlyk niet heeft verwydert van den algemeenen regel, dien zy daarïn niet willen vinden.

Om tot het oogmerk te geraaken, dat ik my voorſtelle, begin ik, terſtond, met een vertoog van myn Stuk op te maaken, het Voorſpel daarönder begrepen, het welk daarvan een gedeelte verſtrekt.

Jupiter, aangezogt door Astréa, die weder op het Aardryk wenscht neder te daalen, waarvan de boosheid der Menſchen haar hadde verbannen, verzint eene Nieuwe Waereld, ongenaakbaar voor die zelfde Driften, welken de eerste hadden bedorven. De Liefde, bron van alle driften, wederſtreeft dat ontwerp, het welk hem ſchynt toe te leggen op de rechten welken hy heeft, van, over alles wat adem ſchept, te regeeren; maar Jupiter doet hem zweeren by Stix, dat hy nooit in deze Nieuwe Waereld zal komen, dan met goedkeuring van Astréa.

Die Eed ſtelt Astréa gerust, hoewel dezelve geſchied met bepaling: de Liefde belooft nimmer in haar nieuw gebied te verſchynen, ten zy ze daar zelve in ſtemme. Wat ſchyn dat zy zulks ooit zal gedoogen? Haar belang is te groot om de Liefde te ontſlaan van een' Eed, welks volbrenging het heil haarer Onderdaa-

nen

nen en de zekerheid van haar gezag moet bewerken.

De Nieuwe Waereld is geschaapen, Mercuur en de Rede zyn met de opvoeding haarer inwoonders belast, eene aanëenschakeling van Rotsen beneemt hen alle gemeenschap met de Volkeren der andre Waereld. Evenwel, ondanks alle die voorzorgen, vinden Mercuur en de Rede veelerlei hinderpalen die Jupiter niet had voorzien. De Natuur heeft het zaat der driften in de harten geplaatst; de Liefde en Minnenyd verbergen zich onder de schoonschynende naamen van vriendschap en eenvoudige begeerte tot voorrecht. De nieuwsgierigheid, onäfscheidelyk van het menschelyk vernuft, voegt zich hier by; de neiging ten kwaade die, zelfs vóór de Rede, in den Mensche zich opdoet, gelyk wy in de kleine Kinderen zien; de zugt om te behaagen, zo eigen aan de Vrouwen; de raazende drift om te rymen, die haar oorsprong uit het bloed neemt, dit alles, maakt de Vertooners van myn Spel uit, en vormt de hoedanigheden myner Helden. Het is, in den beginne, niets anders dan eene eerste beroerte, en geen openbaaren opstand: maar de komste der Liefde geeft een Hoofd aan de Muitzugt, en van dát oogenblik af word de Standaart der Tweedragt ontrolt. Het is mynen Lezer niet vergeten, dat de Eed der Liefde bepaalender wyze geschied is; ook geeft hy Astréa te kennen, dat hy niet in haar Ryk is gekomen, dan met haar eigene goedkeuring; hy vervoegt zich daarïn onder de gedaante van een Kind dat de schipbreuk ontkomen is. Astréa, ziende op de zwakheid zyner Jaaren, gevoelt geene vrees dat hy de gevaarlyke gewoontens der andre Waereld onder haare nieuwe Onderdaanen mede zal brengen; dit doet haar besluiten, hem te hulp te

komen, om, dáárdoor, die geenen, waaröver haar Jupiter het gebied had gegeeven tot het oeffenen der heilige rechten van gastvryheid te noodigen. Zie daar alles wat in het Voorspel, en het eerste Bedryf van het Spel zelf, gebeurt: de Liefde, te voorschyn komende, maakt 'er den knoop van; de Liefde, aan de Rede gehuuwt, zal de ontknooping verwekken.

Ik brei deze Redenvoering verder niet uit; ik meen genoeg te hebben gezegt om te bewyzen dat myn Stuk na den gewoonen regel geschikt is. Eenpaarigheid van bedryf, van tyd en plaats; inleiding, knoop, ontknooping, alles vind men daar in. Is 'er meerder van nooden om een Tooneelspel te zamen te stellen? Eenige halfgeleerden hebben gedagt myn stuk te verminderen, zeggende dat ik den goeden uitslag van 't zelve niet was verschuldigt dan aan de nieuwheid der vinding; indien zy de waarheid hadden gezegt, zouden ze my met glorie hebben overlaaden terwyl ze my dachten te verneederen; maar ik zal my wel wachten eenig voordeel uit hunne dwaaling te trekken. Het voegt een zwak vernuft, als het myne, geenszins naar de Eere van nieuwe vinding te haaken; ik heb deze soort van Tooneelspeelen by de Ouden en Nieuwen reeds hevestigt gevonden; een Blyspel met tusschenspeelingen is geen nieuwe vinding; de Choorzangen der Ouden waaren niets anders, men heeft dezelven in de Operaas behouden om dat zy daaräan bevalligheid geven, en men heeft die in Treur en Blyspelen niet achter gelaaten, dan om dat men dezelven dáárin onnodig oordeelde. Dit heeft niet verhindert dat men, echter, Tooneelstukken met tusschenspeelingen te voorschyn deed komen. Andromeda, Psiché, de Onbekende, en veele andere

stuk-

ſtukken van die verkiezing, bewyzen genoeg dat ik niets heb vernieuwt in het myne.

Maar die halfgeleerden zyn 't niet alleen die zich het meest tegen de Nieuwe Waereld hebben uitgelaaten; men heeft Schryvers gevonden die, onbarmhartiglyk, den naam van Tooneelſtuk aan dezelve hebben geweigert. Het geen ik alreeds heb gezegt, zou meér dan genoeg zyn om hen van onrechtvaardigheid en kwaade trouw te overtuigen: maar vermits men lieden zou kunnen ontmoeten die dezelven, op hun woord, zouden gelooven, zal ik het beleedigend gerucht, het welk zy niet uit onwetenheid, maar uit een kwaade begeerte om alles wat hen achtendogt geeft in zyn waarde te krenken hebben uitgeſtrooit, op een naauwkeuriger en gevoeglyker wys wederleggen.

Het Tooneelſpel is niets anders dan de vertooning van eenig menſchelyk bedryf, of, liever, van eenigerhande bedryf; want dit bedryf kan zo wel onder Goden als onder Menſchen geſchieden, en indien men een nieuw ſoort van bedryf onder Beesten invoerde, volgens de verdichtzelen van Ezopus, Phédrus en La Fontaine, zulks zoude den naam van Tooneelſpel geenszins onwaardig zyn.

Deze bepaaling vooronderſteld zynde, moet men ſlechts oogen bezitten om dien naam te vergunnen aan het bovengemelde Dichtwerk. Het zy het bedryf, dat men daarïn vertoont, tusſchen Goden en Goden, tusſchen Goden en Menſchen, of tusſchen Menſchen en Menſchen geſchiede, het is daarom niet minder eenig bedryf, en by gevolg maakt ook het zelve een Tooneelſtuk met alle deszelfs eigenſchappen uit.

Jupiter ſchept een Nieuwe Waereld, by zend Astréa, Mercuur en de Rede daarïn: de Liefde zweert daar niet

niet binnen te komen, dan met goedkeuring van Astréa. Zie daar het bedryf van het Voorspel.

Mercuur en de Rede bereiden de plaats daar Astréa moet komen; zy verschynt in dezelve, de Liefde verzint het geheim van daar binnen te komen, zonder zyn' Eed te verbreeken; hy jaagt de Rede daar uit; Mercuur gaat in den Hemel haar zoeken; hy brengt haar in de Nieuwe Waereld te rug; zy zegepraalt over de Liefde; Mercuur verbind hen tezamen in 't huuwlyk. Is dat geen bedryf tusschen Goden en Goden?

De Rede, vreezende dat Tersander Carite en Euphrosine mogte bederven, doet hem van haar verwyderen. Mercuur geeft Tersander te kennen dat zyn te groote nieuwsgierigheid hem die straf doet gevoelen. Hy bestryd zyne onbezadigde weetlust. Hy verördeelt den woesten hoogmoed van Alcidamas, den ligtvaardigen aard van Finette, en de boosheid des Poëets. Hoe moet men dit alles toch noemen? Is dát geen bedryf tusschen Goden en Menschen? Geen bedryf dat met zedelessen vervult is? De Liefde onderwyst Tersander en Carite de konst van 't beminnen. Hy schikt Euphrosine een getrouw hart toe, en verbied haar, op den zelfden tyd, na dát van Tersander te staan, het welk hy voor Carite geschikt heeft. Hy maakt Alcidamas verlieft op die zelfde Euphrosine; hy bestryd het voorördeel 't welk Mercuur en de Rede in het hart van Carite verwekt hebben. Ander bedryf tusschen Goden en Menschen.

Eindelyk, al wat 'er gebeurt, tusschen Tersander en Carite, tusschen Alcidamas en Euphrosine, is dat geen bedryf tusschen Menschen en Menschen? Voeg daar noch by dat deeze drie verschillende soorten van bedryven, waarvan ik zo straks heb gesproken, uitkomen

op

op de Philosophische waarheid, die ik hier boven heb vastgestelt, als in het midden der eenparigheid. Wat word 'er meerder verëischt om dit Dichtwerk te verëeren met den naam van Tooneelspel? Ik zal overgaan tot de hoedanigheid myner Helden.

Men heeft slechts myn stuk te doorloopen om te bekennen dat myne Vertooners zich geenszins vergeten, en altoos te werk gaan, overëenkomstig met de hoedanigheid die ik hen hebbe gegeven. Ik maak Tersander verlieft en nieuwsgierig; hy blyft ook het een en het ander tot het einde van 't Spel, en men heeft moeten merken dat hy, in 't derde Bedryf, de Liefde ondervraagt, gelyk hy Mercuur en de Rede heeft gedaan in het eerste. Carite schynt, aanstonds, beschroomt, wegens de heimelyke neiging die haar trekt na Tersander; zy behoud die beschroomtheid tot naar het vertrek van Mercuur en de Rede; de Liefde verdryft het vooröordeel der opvoeding niet ligt uit haar hart. Euphrosine heeft met minnenyd begonnen, zy eindigt op de zelfde wyze, en zy ziet van Tersander niet af, om zich aan de volharding van Alcidamas over te geeven, dan door behulp van het Schild van de Rede. Alcidamas, voorgestelt als een Wilde, laat niet af zulks te zyn, dan om de zegepraal der Liefde te grooter te maaken. Astréa bezit een' teedren imborst voor haare Kindren, die haar de oogen doet sluiten wegens hunne gebreken. De Liefde is yverzugtig op zyne rechten, en schynt van dezelven niet te willen afstaan, dan wanneer hy, door hooger magt, word gedwongen, die hem belet vrymoedig te werk te gaan; Mercuur die, van het Voorspel af, het ontwerp van Jupiter opentlyk wederspreekt, berispt hem gedurende den gantschen loop van het Spel, hoewel hy niet nalaat

het

het bestier te volbrengen, 't welk hem opgelegt wierd. Ik zal deze Voorrede sluiten met de hoedanigheden der Rede, die men meest heeft berispt.

Deze Godheid, welkers ligt ons het goede van 't kwaade leert ziften, heeft, by zeekere lieden, de minst redelyke persoon van myn Blyspel geschеenen. Mercuur, zeggen zy, doet haar yder oogenblik, eenige misslag bespeuren die de groote verwagting, welke de Dichter ons van haar geeft, doet verminderen in de beschryving die deze zelfde Mercuur van haar maakt: hy gaat zelfs zo verr' dat hy haar staande houd, in het gezigt, dat zy uit de menschelyke t'zamenleeving verbannen moest worden.

Ik beken dat die stelling gantsch verwerplyk zou zyn: maar, by geluk, is dezelve niet dan bepaaldelyk; zie hier hoe Mercuur zich uitdrukt.

O ja, de Rede, volgens my,
Moest allen ommegang der Menschen zyn verboden,
Zo drá zy zich te streng bedient van haar bewind.

Deze bepaaling verbetert alles wat men gebrekkelyks daarin denkt te vinden. Ik heb in deze plaats niets willen afbeelden dan eene Rede die te verre gaat: daarom is het dat Mercuur hier noch byvoegt dat zy alle de gebreeken weder byeen verzamelt; ook ziet men, in myn derde Bedryf, dat de Rede, door Hébé verjongt, en door Venus haar schoonheid verkregen hebbende, op een gantsch verschillende wyze te werk gaat. Wat is de zinspeelende verbeelding van deeze herschepping? Spruit uit dezelve geen zedekundige waarheid, die aantoont dat de strengheid nergens toe dient, dan om de harten afkeerig te maaken,

ken, in de plaats dat de zagtheid dezelven inneemt? Inderdaad, naauwlyks verschynt de Rede, zonder rimpels, en zonder mismaaktheid, voor de oogen der Liefde, of hy begint haar zo sterk te beminnen als hy haar eerst had gehaat; zy keert niet alleen den Schicht af, dien hy haar toe denkt te brengen, maar zy wend dien tegen hem zelven. Men moet deze twee Reden slechts by malkaâr vergelyken, en men zal gedwongen zyn te bekennen, dat ik, in de plaats van eene hoedanigheid, daar van twee, even sterk ondersteunt, heb gegeven.

Zie hier wat het Blyspel is het welk zyn' goeden uitslag, in eenige niet klaarziende of vooringenomene oogen, zo weinig scheen te verdienen. Ik zal my wel wachten, my tegen de goedkeuring te stellen die den jongen Tooneelspeeler, waardoor de Liefde verbeeld wierd, behaalt heeft. Ik stem zelfs toe, indien het moet zyn, dat ik den goeden uitslag van myn Spel aan hem ben verschuldigt: maar ik wenschte dat zy, die hem slechts verheffen om my te verneederen, zo oprecht waaren als ik, en, ter goeder trouw, toe wilden stemmen, dat de Rol, die hy zo wel heeft gespeelt, eenige verdiensten bevat: Maar dewyl de Loopbaan voor yder oopen staat, hebben zy den kans slechts te waagen, en hem een slechte Rol toe te voegen, ik verzeker hen van den val derzelve, al wierd hem de Rol door zulk een' uitmuntenden Meester geleert als de Heer Quinault, naar wiens voorbeeld die jonge Toneelspeler de zyne vertoont heeft.

NB. *Pag.* 64. *Regel* 5. *staat*, eer 'k Alcidamas, *moet zyn*, eer 'k hem, voortaan,

VER-

VERTOONERS VAN HET VOORSPEL.

JUPITER.

ASTREA.

MERCUUR.

Het Voorſpel ſpeelt in de Lucht.

DE

VOORSPEL VAN DE NIEUWE WAERELD;

BLYSPEL.

Het Tooneel verbeeld het Paleis van Astréa.

EERSTE TOONEEL.

ASTREA, *alleen.*

Zou 't aardsche volk dan nooit zyn Moeder weêr begeeren?
Het menschelyk verblyf is all' myn zielsgeneugt'.
Zal ik dan nimmer derwaards keeren?
Ach! Verre van myn kroost vinde ik voor my geen vreugd.
De snoodste ondankbaarheid maakt hen myn zielstyrannen,
En doet hen, tegens my, met een' te wrevlen zin,
Al te onrechtvaerdig t'zamenspannen:
En echter kan ik nooit uit myn geheugen bannen
De ondankbren die 'k zo teêr bemin.
Het hoofd der Goden is myn' Vader;
'k Vertrouw op hem alleen;
Jupyn gedoogt dat ik myn recht benader,
En zal voor my zyn zorg besteên;
Hy zal my weêr, in 't kort, op 't Aardryk neêr doen daalen,
Ten minste vleid zyn gunst myn hoop;
Zyn liefde wil den droeven loop
Van myn verdriet bepaalen.

Ontwaak, Astréa; denk dat de Aarde ondankbaar is;
Zy gaf u altyd ſtof tot klachten.
Wat kunt gy anders van haar wachten,
Dan nieuw verdriet en ergernis?
Maar 'k zie, Mercuur komt herwaard ſtreeven;
Nu ſcheid hy uit der Goden raad.
Ik ſidder! Ach! Zal, in deez' ſtaat,
Myn hoop te niet gaan of herleeven?

TWEEDE TOONEEL.

ASTREA, MERCUUR.

MERCUUR.

Ik groet myn Zuster.

ASTREA.

'k Wensch myn Broeder goeden dag.
Wat maakt ge my bekent?

MERCUUR.

Ik? Niets.

ASTREA.

Kan 't wezen? Ach!
Hebt gy my dan geheel vergeten?
Gy, die my van myn lot den uitſlag zoud doen weten?

MERCUUR.

'k Deed, in den hoogen Raad van 't Hemelſche gezag,
Van uw gerechte zaak verſlag,
Waar voor men bezig is te plyten:
Maar 't was me onmogelyk, Godin,
Te wachten naar het eind' van zulk een ſchoon begin.
Wie zou daar toe den tyd verſlyten?
Ik ſprak het allereerst; Apollo volgde my:
Doch ik, die 't zot geklap den oorlog heb gezwooren,
Begon te ſlapen aan zyn zy';
Hy viel my lastig aan myne ooren;
Want nooit verveelt hy half, wanneer hy zich laat hooren.

In

In 't eind', die Praatvaêr heeft zo deftig uitgemunt,
Dat ik, door all' 't geweldig gaapen,
Voor d'aanvang van zyn derde punt,
Al zat gerust en ſtil te ſlaapen.

ASTREA.

Die hoon gaat vry wat verr'.

MERCUUR.

'k Heb, mooglyk, ongelyk:
Maar 'k laat der Goden raad hier over 't vonnis vellen;
Ik wenschte dat ik wist wat blyk
Van recht hy heeft om my, tot ſlaapens toe, te kwellen;
All' 't volk dat dood is, of dat ſlaapt
Word, op bevel van 't lot, alleen door my verdeedigt;
En ik hou myn gezag beleedigt,
Wanneer een Redenaar, die maakt dat alles gaapt,
Hier ſtrafloos na de kroon durft ſteeken,
Het recht van myn' geſlangden ſtaf.

ASTREA.

Gy ſpreekt als of zyn roem u afgunſt gaf:
Hy heeft de gaaf van wel te ſpreeken.

MERCUUR.

Ik afgunst op Apol? Ach! Welk een weêrparty!
Hy wekt my ſlechts tot medely;
Want myn welſprekendheid moet ſteeds manhaftig klin- (ken:
De zyne is vrouwlyk, zonder kragt;
Ik heb alleen de konst bedacht
Waarin gy hem wilt uit doen blinken;
Het eigentlyke ſchoon der waerheid gaat hy mis,
En legt op valſchen grond een aangenaam vernis,
Dat, in den eerste, u ſtelt te vrede,
Waarin 't verſtand uitmuntende is,
En echter blyft ontbloot van rede:
All' dat verbystrend pronkgewaad
Neemt ſtraks den Dwaazen in, en ſtreelt des vleijers ooren;
Voor my, die d' afkeer ſteeds vertoon in myn gelaat,
Nooit zal aan my een werk bekooren,

Dat, opgevuld met laf cieraad,
Alleen ſlechts in verſtand beſtaat;
Ik heb den valſchen ſchyn myn vyandſchap gezwooren,
En......

ASTREA.

Ik wil niets meêr van u hooren.

MERCUUR.

Maar....

ASTREA.

Red me alleenlyk uit myn' pyn.
Zal ik het Aardryk noch regeeren?

MERCUUR.

Het Aardryk? Gy! 'k Heb dat doorreist: maar durf u zweeren
Dat dáár uw woonplaats niet kan zyn.

ASTREA.

ô Hemel! Wat gy zegt?

MERCUUR.

Dat vry die hoop verdwyn'.
Neen, om daar immer weêr te keeren
Vond ik voor u, in 't minst, geen' ſchyn;
Ik zag het Aardryk overſtroomen
Door de yſſelykſte woede en felste razerny,
De wreedste haat en dwinglandy;
Uw Vaderland is ingenomen
Door 't woest en toomloos nageſlacht
Der Ixions en Tantalusſen:
Prométheus krooſt, de Titiusſen
Bezitten dáár de hoogste magt;
't Gebied des Océaans is met veel minder woede
Dan 't Ryk der Driften aangedaan.
Ik heb der Goden raad reeds alles doen verſtaan;
Ligt ſchikt hun wys beſluit dit, eindlyk, weêr ten goede.

ASTREA.

Maar wat heeft Jupiter gezegt?

MERCUUR.

De Slaapdrank die Apol my ingaf door myne ooren,
Was

Was oorzaak dat ik niets kon hooren:
Maar wyl hy alles overlegt
Om zich naar uw belang te ſchikken,
Bouwt zyn toegevenheid en vaderlyke zugt
Een hoop Kasteelen in de lucht:
Ik heb, in zommige oogenblikken
Wanneer de ſlaap my was ontvlucht,
Zo, hier en daar, zomtyds, een woordje hooren reppen.

ASTREA.

Waar van?

MERCUUR.

Hy wil voor u een Nieuwe Waereld ſcheppen.

ASTREA.

Ach! Zo Jupyn my onderſteunt,
Voel ik myn zoetſte hoop herleeven.
Weet gy niets anders?

MERCUUR.

Néen: 'k zou meêr te kennen geven:
Maar 'k heb met all' de rest myn zinnen niet bekreunt:
Een duiſter denkbeeld is my, echter, by gebleven,
En om aan u een zagt beſtier te geven,
Was Jupiters beſluit dat, uit deez' nieuwen oord,
De Driften wierden weggedreven.
Hier op nam ſtraks de Min het woord,
Hy wil zyn oppermagt beſchermen en bewaaren,
Die de een en de andre Pool beheert;
Hy word vergeefs gevleit, geen dreigende gevaaren
Doen zyn hardnekkigheid bedaaren;
Hoe meêr Jupyn hem dringt, hoe meêr hy zich verweert:
Dit kon der Goden Stiefmoêr ſtooren,
Die, ſteeds van hovaardy vervult,
In 't eigenzinnig ongeduld,
(Het welk gy in haar kent) ſchier ſtikkende van tooren,
Dus ſprak. „ Ik wil 't niet langer hooren,
„ Men ſluite ſtraks dat Kind den mond,
„ Men doe hem, zonder zich te kwellen,

„ Terstond weêr onder Voogden stellen."
De Min door zulk een' hoon gewond,
Werpt zich, geheel betraant, in de armen van zyn Moeder;
Vrouw Venus staat hem voor, door gramschap aangepord,
En haar gerechte toorn, elk oogenblik verwoeder,
Wil dat haar Zoon hierïn gewroken word.
Een drang van Minnaars treed terstond in haar belangen,
En Mars, de felle Mars, weet niet, in zulk een' staat,
Of hy zyn Minnares of Moeder aan wil hangen:
Maar ik, die alle tweespalt haat,
Zo dra de ontroering van den Raad my was gebleken,
Drong door den hoop, en ben 't ontweeken,
Zeer kwalyk onderrecht, en gantschlyk niet voldaan....
Maar, Jupiter verschynt, gy zult haast meerder weten.

DERDE TOONEEL.

JUPITER, ASTREA, MERCUUR.

JUPITER.

Myn Dochter, uw verzoek is, eindlyk, toegestaan.
'k Ben Meester, en met recht word ik daar voor versleten;
Eén enkle wenk van myn gezicht
Heeft de allerstoutste ziel met angst en schrik bestreden;
Al wat ik heb gewilt heeft straks den Raad verricht.

ASTREA.

Zal my uw teedre zorg weêr 't aardryk doen betreden?

JUPITER.

Het trouwloos aardschgeslacht, welks blinde razerny
Myn' Donder nimmermeêr laat rusten,
Zult gy nooit weder zien: verban dat denkbeeld vry;
'k Bewaar, voor u, veel schooner kusten;
Een Nieuwe Waereld strekk' voortaan uw heerschappy.

MERCUUR, *stil tegen Astréa.*

Heb ik het niet gezegt, hy timmert in de Wolken.

JUPITER.

Ik zal doen buigen voor uw magt

Een

Een ſtrand, gantsch onbekent aan 't ovrig aardſchgeſlacht,
Bewoont van aangenamer Volken,
Geſchapen door myn wys beleid:
Maar 'k zal, op dat hunne eedle gaaven
In geen verblinde onwetenheid,
Voor altoos, zouden zyn begraven,
Door een bekwaame hand hun zinnen doen beſchaaven.
Mercuur, gy hoord myn' wil, u voegt alleen deze Eer,
U, van dit nieuw geſlacht den waaren Zedeheer.

MERCUUR.

„ Wat ampt"!

JUPITER.

Wat zegt gy?

MERCUUR.

'k Zeg, dat ik my zal gewennen
Tot zo veel Eer, met veel vermaak: (nen,
Maar wyl men aan de vrucht het best den boom leert ken-
En d'oorſpronk aan 't gevolg der zaak,
Heb ik, van all' myn waarde en teedre Voedſterlingen,
Als Meester, weinig roems behaalt.

JUPITER.

Zyn zy van 't rechte ſpoor gedwaalt,
De ſchande van die zaak zal u voor 't hoofd niet ſpringen;
Hun heil was veel te groot, en, mooglyk, eindeloos:
Maar all' hun hovaardy, hun misdryf, dubbel boos,
Deed, eindlyk, op hen nederdaalen
All' 't droef gevolg der bittre kwaalen
Verzamelt in Pandoraas doos.

MERCUUR.

Wie zal myn borg nu zyn dat niet hun ſtoute daden
Op hen die zelfde ſtraf weêr laden?

JUPITER.

Ik, die hen vormen zal in veel volmaakter ſtand
Dan 't geen Prométheus kon vertoonen.

MERCUUR. (woonen

'k Verſta 't: men zal dien oord van Menſchen zien be-

Veröorzaakt door uw eigen hand:
Maar zo nu de ommegang der Ouden hen komt ſtooren,
En d'een' of d'andren tyd ons nieuw geſlacht beſmet,
Zie ik vergeefs myn' tyd verlet,
En alle uw zorgen gaan verlooren.

JUPITER.

'k Heb alles reeds voorzien. Myn Eiland zal zo wel
Verzorgt zyn door een reeks van klippen,
Dat ik het ongenaakbaar ſtel;
Voor d'allerſtoutſten Bootsgezel.

MERCUUR.

Wat vinding! Niets kan u ontſlippen;
De wegen ſluit gy dicht. Maar zal, van 's Hemels trans,
De toegang mede onmooglyk wezen?
De Min heeft in den Raad zyn rechten voorgelezen.
Nooit zal hy afſtaan van zyn' kans.

ASTREA.

Ach! Word de Min ſlechts ééns in myn gebied vernomen,
Dan heeft de rust myns Ryks gedaan;
Elk zal zyn wetten moeten ſchroomen.

JUPITER.

Neen, nooit zal hy daar binnen komen,
Zo gy 't hem zelf niet toe wilt ſtaan.

ASTREA.

Ik heb gegronde reên om hem daar uit te weeren.

JUPITER.

Vrees niet; wy hebben 't hem by Acheron doen zweeren.

MERCUUR.

'k Vrees voor meinedigheid, al zweert hy 't noch zo duur;
Hy 's niet getrouwer in zyne eeden
Dan all' de Minnaars zyn op heden.

JUPITER.

Het is genoeg. Zwyg ſtil, Mercuur;
'k Verbiê u verder ons te kwellen.
Gehoorzaam; 't is myn wil. Wees vaardig om te gaan.

MER-

MERCUUR.

„ 'k Word raazende in myn hart!"

JUPITER.

Tracht voort in 't werk te ſtellen
De gaaven die alleen uw' geest zyn toegeſtaan:
Maar wyl uw woorden my met achterdocht beknellen,
Zal u de Rede op reis verzellen:
Veel minder tot uw hulp dan om u gaê te ſlaan.

VIERDE TOONEEL.

MERCUUR, *alleen.*

Hy vleid zich alles wel te weten;
Doch, in bedriegery durf ik my meêr vermeten
Dan all' de Goden met malkaêr.
De Liefde is al te fel gebeten:
Hy is een ſlimme ſneukelaar,
Een valſche guit, die 't niet kan ſcheelen.
Hoe gaarne wou ik hem Jupyn een pots zien ſpelen!

Einde van het Voorſpel.

VERTOONERS VAN HET BLYSPEL.

TERSANDER.	Inwoonders der Nieuwe Waereld.
CARITE.	Inwoonders der Nieuwe Waereld.
ALCIDAMAS.	Inwoonders der Nieuwe Waereld.
EUPHROSINE.	Inwoonders der Nieuwe Waereld.
FINETTE.	Inwoonders der Nieuwe Waereld.
Een POEET.	Inwoonders der Nieuwe Waereld.

ASTREA.

DE LIEFDE.

MERCUUR.

DE REDE.

GEVOLG van Astréa.

GEVOLG der Liefde.

GEVOLG van Inwoonders der Nieuwe Waereld.

Het Spel speelt in de Nieuwe Waereld.

DE

DE NIEUWE WAERELD;

BLYSPEL.

EERSTE BEDRYF.

EERSTE TOONEEL.

Het Tooneel verbeeld een Eiland door de Natuur verbeerlykt, en ombeint van veele Rotsen.

MERCUUR, DE REDE.

MERCUUR.

Wel nu, hoe is 't, Mevrouw de Rede?
Heeft uw berisping hier wat kracht?

DE REDE.

Niet veel.

MERCUUR.

Zyt gy dan nooit te vrede?
Hoe gaat het met dit nieuw geslacht?

DE REDE.

Heel slecht.

MERCUUR.

Kunt gy hun drift betoomen?

DE REDE.

Ach! Gy zyt hun bederf, Mercuur.

MERCUUR.

Ik heb, nochtans, myn ampt zorgvuldig waargenomen,
'k Ben

'k Ben nooit myn' plicht te na gekomen.

DE REDE.

Gy leert hen veels te veel.

MERCUUR.

Zeg, liever, dat Natuur
Hen meêr dan ik zal openbaaren;
Deez' Waereld is een werk dat voortkomt van Jupyn,
Wy zien daarïn een Volk vergaêren
Van de eene en de andere kunne, en allerhande jaaren,
Schoon zy, op eenen tyd, van hem geschapen zyn.
Maar, waar toe diend dees Nieuwe Waereld?
Die Wal, van Rotsen t'zaam geboeit?
Die wyde Stroom, die van zo verre vloeit?
Waar door haar Oever word omvangen en bepaereld?
De Liefde, die niets vind dat ooit zyn magt belet,
Lacht, wis, wel in zyn vuist, dat hy, met zo veel werken,
Een plaats van buiten ziet versterken
Die hy van binnen houd bezet.
Hy heeft ons moedig durven tarten;
Zyn schicht, schoon onbekent, verwon reeds alle harten,
Waarïn Natuur, door haar beleid,
Het zaad der driften had verspreidt.

DE REDE.

Wat zegt gy daar? Gy doet my vreezen.
Maar, neen, gy doet myn hart vergeefs bekommert we-
Ik heb de Driften hier den ommegang ontzeid, (zen;
'k Bevry daar van myn Voedsterlingen.

MERCUUR.

Gy ziet Natuur nochtans door alle uw lessen dringen.
Maar waaröm breekt Jupyn zyn hoofd met zulk een zaak,
Dat hy de Menschen maakt tot doffe en loome Geesten?
Zyn zy niet erger dan de Beesten?

DE REDE.

Zy hebben geen verdriet.

MERCUUR.

Zy hebben geen vermaak.

DE REDE.

Zo dat men, naar 'k begryp, de Menſchen
Moest overgeven aan hun wenſchen,
Om zich te voegen naar Mercuur.

MERCUUR.

Zy moesten, ſlechts, gelukkig wezen,
En voor geen tegenſpoeden vreezen,
Dat 's de eerſte neiging der Natuur.

DE REDE.

Wel hoe! Zien zy den duur
Van hun geluk dan niet verzeekren en vermeêren,
Zo zy niets hebben te begeeren?

MERCUUR.

Natuur wil dat men zy het geen men wezen moet,
En jaagt den Sterveling een' indruk door het bloed,
Dien met de jaaren groeit en daaglyks word gevoedt:
Hy blyf, gelyk hy wierd gebooren,
Een' ſlaaf der driften hem beſchooren.

DE REDE.

Zo gy die meening voor wilt ſtaan,
Ik beef...

MERCUUR.

Ik ben', misſchien, wat al te verr' gegaan:
Om zyn geluk volmaakt in top te zien gerezen, (zen:
Moest, op zyn beurt, den Slaaf, zomtyds, eens Meester we-
Maar zulk een heerlyk lot, zo aangenaam, zo ſchoon,
Verhief den Sterveling veel hooger dan de Goôn.

DE REDE.

Mercuur is my bekent aan all' die ſtoute treken.

MERCUUR.

Ik kenn' u, op myn beurt, aan dat berispend ſpreken;
Uw eeuwige achterdocht.... Maar, ſtil dien ydlen ſchrik,
Van zulk een' Medemaat als ik,
Zult ge u, in 't kort, weêr zien ontſlagen;
Ik wacht Astréa hier, om, in dat oogenblik,
Myn ampt haar weder op te dragen.

DE REDE.

Neen, blyf; gy moet, in dezen oord,
Uw ampt volvoeren als 't behoort;
Ik zal myn' achterdocht verjaagen:
Maar wyl de neiging van Natuur,
En all' haare onvermybre vlaagen,
Veel ſterker zyn dan wy, Mercuur,
Zo laat ons all' 't gevaar verbannen,
Het kwaad voorkomen, en, voortaan,
De Vrouwen ſcheiden van de Mannen.

MERCUUR.

Wat durft gy voorſlaan? Ach! Dan moest het all' vergaan!
Ik kenn' het hart der Stervelingen.
Ik ſpande altoos myn' yver aan
Om diep in hun geheim te dringen:
Hun vlyt verwaarloost alle dingen
Waar van 't gebruik word toegeſtaan:
Maar niets kan ooit hen meêr behaagen,
Dan 't geen men hen wel ſtreng verbied.
Wat meêr is, hoe zou 'k my gedragen?
Dewyl men hier zo veel nieuwsgierge geesten ziet.
Hoe zou ik met Terſander ſlaagen?
Die alles weten wil en vraagen.
En wyl ik het dan zeggen moet,
Hy maakt my, reis op reis, verleegen
Door de onderzoeking die hy doet.
Maar 'k zie hem met Carite. Ik weet hoe beider zinnen,
Door een' hen onbekenden gloed,
Genegen zyn malkaâr te minnen.
Men laat hen, door een zagt beleid,
In die geruste onwetenheid.

(*Mercuur binnen.*)

DE REDE.

Zyn raad is vol gevaar: 'k zal beter weg verkiezen.
'k Wil hen geen oogenblik uit myn gezicht verliezen.

TWEEDE TOONEEL.

TERSANDER, CARITE.

CARITE.

Wat is de Hemel fris! Wat ſtaat het Aardryk ſchoon!

TERSANDER.

't Is waar, 't blinkt alles voor onze oogen,
Men ziet wel dat dees plaats, die ons houd opgetoogen,
Vercierd is door de hand der Goôn;
Wy treden op een vloer van Bloemen, versch ontloken,
Van zelf door 't Aardryk heen gebroken.
Dees Boomen, altoos groen, bezwyken door den last
Der vruchten die als purper blozen,
En welkers glans het oog verrast:
Maar 't cierſel van dit veld den gloed van zo veel Roozen,
Vertoonen zich vergeefs voor myn verſtrooit gezicht;
Myn geest is niet genoeg verlicht;
't Verveelt my dat myn oog, dus, zonder tusſchenpoozen,
Op 't zelfde voorwerp blyft gericht.

CARITE.

Wat zegt gy? Ach! Terſander, wees te vrede,
Verſtoor Mercuur niet noch de Rede.
Dees Thuinen zyn voor ons door 's Hemels hand gemaakt,
En hy misdoet de Goôn die hun geſchenken laakt.

TERSANDER.

Gy, gy alleen, hebt op myn' geest veel meêr vermogen,
Dan all' dien glans, daar ik hen van ontſlagen hou;
Hoe fraai dees plaats ook zy, ze is weinig in myne oogen,
Zo 'k daar Carite niet beſchouw.

CARITE.

Ik denk het zelfde als gy: maar 'k durf het niet ontdekken;
Uit vrees dat ymand ons beſpiedt:
Dees Thuinen kunnen my tot geen vermaak verſtrekken,
Ten zy myn oog Terſander ziet.

TER-

TERSANDER.

Ach! Die bekentenis kan my de zinnen raaken!
Hoe lieflyk word myn hart, op zulk een taal, doorwondt!
Wat's de oorzaak dat dees plaats my minder kan vermaken,
Dan 't minste woord uit uwen mond?

CARITE.

Dit zal 't gevolg der vriendschap wezen,
Ons, door Mercuur, gestaâg zo krachtig aangeprezen.

TERSANDER.

Ach! Hoe zyn mond ons daar meê vleit,
Wy zyn slechts door den schyn bedrogen;
Hy laat ons in de onwetenheid,
En stelt ons pas de helft voor oogen;
De vriendschap die hy meldt is nergens na zo zoet,
Hy zegt, zy is een' band dien elk vereënen moet,
En dien geen voorkeur kan gedoogen:
Ik voel nochtans iets anders in myn bloed,
Wanneer 'k Alcidamas, of u, zie voor myne oogen.

CARITE.

Wat doet in ons gemoed die zelfde zugt ontstaan?
'k Min Euphrosine niet gelyk ik u beminne.

TERSANDER.

Ik zoek daar de oorzaak van: maar, wat ik ook verzinne,
Myn ongeruste geest kan nergens vast op gaan.

DERDE TOONEEL.

TERSANDER, CARITE, EUPHROSINE.

EUPHROSINE, *met een Vogelnest in de hand.*

Ik zoek u overäl, Tersander:
Ei, zie wat ik daar vond in gindsche wildernis.
Voor my, 'k begryp niet wat het is:
Gy weet dit beter dan een ander.

TERSANDER, *het nest nemende.*
Hoe onderrigt ik u zulks 't best?
Mercuur noemt dit een Vogelnest:
Maar 'k ben daar van 't gebruik vergeten.

VIERDE TOONEEL.

DE REDE, TERSANDER, CARITE, EUPHROSINE.

DE REDE.
Gy zult daar van ook niets meêr weten.

TERSANDER.
Waaröm ons in die zaak niet duidlyk onderrigt?

DE REDE.
Gy wilt in alles zyn verlicht:
Gy doet myn grimmigheid ontsteeken;
Gy zoud dees twee, dat blykt hier klaar,
In 't kort bederven door uw spreken,
En daaröm scheî ik u, voor eeuwig, van malkaêr.

CARITE.
Ons scheiden!

TERSANDER.
Hoe! Wat baard die strengheid in uw zinnen?

DE REDE.
Ik heb myn reên dat ik u straf.

TERSANDER.
Mercuur wil dat wy hier malkanderen zullen minnen,
En gy rukt, met geweld, ons van malkandren af.

DE REDE.
Mercuur laat zich door u te ligtlyk overreden;
Hy steunt te blindling op de trouw
Van uw gewaande onnozelheden.
Tegen Carite en Euphrosine.
Gy, wykt uit zyn gezicht, volgt aanstonds myne schreden.

EUPHROSINE.
Wat is my dit een vreugd!

DE REDE.

Waaröm?

EUPHROSINE.

Waarom, Mevrouw?

Om dat Carite meêr dan ik verliest.

CARITE.

„ O, Rouw!"

DE REDE.

Hoe!

EUPHROSINE.

't Onderscheid het welk Tersander steeds laat hooren
Wanneer hy ons hier, beide, ziet,
Baart my een lydeloos verdriet.

DE REDE.

„ Hoe! Kan de minnenyd hun harten reeds doorbooren?"
Maar, waaröm kan u toch dat onderscheid verstooren?

EUPHROSINE. (heel wel.

'k Zal 't kwalyk doen verstaan: maar 'k voel 't, nochtans,
By voorbeeld, sta my toe, dat ik vooronderstel
Als of ik in deez' Thuin myn' boezem wilde cieren
Met Roozen, of met Anjelieren,
Dat ik een Anjelier verkoos,
Terwyl, in tegendeel, de Roos
Door my versmaad wierd en verstoten,
Ik zeg, indien 't kon zyn, Mevrouw,
Dat de Anjelier, gewis, gevoelig wezen zou
Aan de Eer dat hy de voorkeur had genoten.

DE REDE.

My is met vreugd de eenvoudigheid
Van uw verborgen spyt gebleken: (ken
Maar 'k moet, om uw geluk, in 't einde, een' band verbre-
Dien my veel ongevals voorzeid.

Tegen Euphrosine en Carite.

Gaat met my.

Tegen Tersander.

Gy, blyf hier, wacht u voor 't wederstreven.

TER-

TERSANDER.

Wat ſtrengheid! Welk een wreed gezag!

DE REDE.

Plaats uwe vriendſchap elders.

TERSANDER.

Ach!

Nu ik Carite moet begeven
Voel ik dat zy, voor 't minst, de helft verdubbeld is.
Ik bid.....

DE REDE.

Gy baard my ergernis.

(Zy neemt Carite en Euphroſine by de hand.)

Komt, volgt my aanſtonds met malkander.
'k Wil 't minste woord niet meêr verſtaan.

TERSANDER.

Vaar wel, Carite!

CARITE.

Goôn! Vaarwel, vaarwel, Terſander!
„ Wat doet zyn lot my droefheid aan!"

VYFDE TOONEEL.

TERSANDER, *alleen.*

'tIs dan gedaan, Ontäarde! Ik zie haar van my leiden?
'k Zwigt voor myn doodelyken druk. (den?
Maar, waaröm mag haar ſtraf ons van malkandren ſchei-
Ik zie Mercuur, ik klaag aan hem myn ongeluk.

ZESDE TOONEEL.

MERCUUR, TERSANDER.

MERCUUR.

Terſander, hoe! Alweêr te onvrede?
Wat kwelling baart u dit verdriet?

TERSANDER.

Men rooft Carite my voor eeuwig.

MERCUUR.

Wie?

TERSANDER.

De Rede.

MERCUUR.

Waaröm?

TERSANDER.

Om minder dan om niet.
Het Nest dat ik hier heb deed my die ſtraf verwerven.

MERCUUR.

„ Door al te ſtreng te zyn zal ze alles noch bederven".
Terſander, 'k merk, met heel veel ſchyn,
Waar uit uw ongunst is geſprooten,
Gy hebt misſchien begeert hier in verlicht te zyn.

TERSANDER.

Ik had myn' mond niet eens ontſlooten.

MERCUUR.

Zy kwam uw ſtoutheid voor.

TERSANDER.

Carite! Zal ik u, helaas! niet weêr aanſchouwen?

MERCUUR.

Laat haar verlies u niet berouwen.
Dit Nest bezit gy noch, misſchien dat u, daar door,
Een nieuwe ontdekking zy gebleken.

TERSANDER.

Neen, niets vertroost myn hart in zulk een' tegenſpoed.

MERCUUR.

Terſander, leer, hier door, hoe ge, in 't vervolg, moet ſpre-
Of, eerder, hoe gy zwygen moet. (ken,

TERSANDER.

Ik heb haar niets gezegt. Waaröm my meêr verdroten?
Maar letten we op dit Nest, dewyl men 't van my vergt,
Hier legt iets heimlyks in beſloten.

MERCUUR.

Hoe! Wat geheim zou 't zyn dat zulk een Nest verbergt?

TER-

TERSANDER.

Carite was my steeds een halsvriendin vol trouw.
Waaröm moet my dit Nest van haar gezicht berooven?
Gy zelf hebt my geboôn dat ik haar minnen zou:
Ik weet niet wat ik moet gelooven;
Gy hebt my honderdmaal herhaald en voorgeleit
Dat elk, voor zyns gelyke, iets teders moet gevoelen,
En dat men nooit te veel oprechtheid kan bedoelen
In 't voeden der gemeenzaamheid.

MERCUUR.

Bemin Alcidamas.

TERSANDER.

Moet ik Carite haaten?

MERCUUR.

o Neen: maar zonder u hier verder in te laaten,
Moet gy u houden aan de wet
U door de Rede voorgezet.
Sluit uw gezicht.

TERSANDER.

Dat heeft nooit aan myn' wil ontbroken:
Maar myne onwetenheid alleen
Heeft die nieuwsgierigheid in myn gemoed ontstooken.

MERCUUR.

Ik wil, om uw gerustigheên,
Die onbedagte drift in uw gemoed bedaaren;
Die weetlust is een heete koorts
Die u verteert gelyk een toorts.
Geloof my, laat den last der wetenschappen vaaren;
Zo ge één begeerte volgt, word de andere weêr gevoedt,
En, 't is de onwetenheid waar na gy trachten moet,
Wyl ze u gelukkig kan doen leeven.

TERSANDER.

Maar zeg my, eindlyk, eens, Mercuur,
Of ons, om niets te zien, twee oogen zyn gegeeven!

MERCUUR.

Ziet gy dit Aardryk niet? Dees Lucht? Dat hemels Vuur:

Dees Velden? Dat Gebloemt'? Dees Kruiden? Deze Boo-
En alles wat, voor u, Natuur (men?
Noch meêr te voorschyn heeft doen komen?

TERSANDER.

Ik zie Carite niet.

MERCUUR.

Alweêr Carite?

TERSANDER.

o, Pyn!

MERCUUR.

Carite zou, voor u, een doodlyk voorwerp zyn.

TERSANDER.

Laat my háár schoonheid slechts genaaken,
Dan geef ik op de rest geen acht.

MERCUUR.

Tersander, gy zyt onbedacht.
Hoe! Om een enkle vrouw verlaaten zo veel zaaken
Waarvan de glans en pracht....

TERSANDER.

Wat legt 'er my toch aan gelegen,
Of al myn oog die grooter dingen ziet,
Waar van my de oorzaak word verzwegen?
't Uitwendige vernoegt my niet.

MERCUUR.

Geen ding, zo 'k u geloof, gaat uw bereik te boven;
Gy volgt Prométheus na, en zoud zelfs, met geweld,
Het vuur der Zon wel durven rooven:
Ik heb u duizendmaal zyn deerlyk lot gemelt.
Beef.

TERSANDER.

Neen, ik zoek bedaarder wegen.

MERCUUR.

De Caucasus getuigt....

TERSANDER.

Waaröm zo hoog gestegen?
Een lager vlucht voegt ons hier 't best.

Men

Men hou zich by dit Vogelnest.
Hier is 't.

MERCUUR, *het Nest beschouwende.*

Wat konstig werk! Zoud gy niet staan verlegen
Zo gy zo veel moest doen met all' uw groot verstand?
Een Vogel streeft u verr' te boven.

TERSANDER.

Dat moet ons allen doen gelooven,
Dat zelfs de Voglen, t'onzer schand',
Zo dom niet zyn als wy.

MERCUUR.

Hoe! Zyt gy niet te vrede?
Als u een' andren schat word toegevoegt? De Rede?

TERSANDER.

De Rede! Ze is in slaverny.
Die ongemeene schat, daar gy ons op doet letten,
Is slechts een Vogel die verwart zit in uw netten;
Zy maakt zich zelve naauwlyks vry
Of gy poogt haar weêr vast te zetten.

MERCUUR.

'k Weerhou haar dat zy niet verdwaalt:
Maar, laat ons nu van stof veränderen.

TERSANDER.

Neen, wyl 't geval ons hier doet twisten met malkandren,
Wil ik dat gy niet langer draalt:
Uw antwoord moet my onderrichten
En my beschaamen of verlichten.
Dit Nest, welks vorm het oog verwondert van Mercuur,
Is vol van Vogeltjes die klein zyn en heel teder.
Wie heeft hen daar gebragt?

MERCUUR.

Wie? Niemand dan Natuur.

TERSANDER.

Natuur! Heel goed. Maar op wat wys?

MERCUUR.

Vraagt gy alweder?

 't Is....

'T Is.... Als men uit den knop den Roos ontluiken ziet....
Natuur deed hen te voorschyn komen....
Gelyk de Vruchten aan de Boomen.

TERSANDER.

't Is alles wonderlyk wat door Natuur geschiedt:
Maar 'k zie dat ik vergeefs hier dieper in wil dringen;
Gy weet zeer wel wat gy verricht;
Ik zie, nu gy my dus verlicht,
Dat u verborgen reden dringen;
En ik zal, in 't vervolg, uit billyke achterdogt,
Altoos verkeert verstaan, 't geen gy my wilt verbloemen.

MERCUUR.

Dat mag men eerst met recht een buigzaam leerling noe-(men.

TERSANDER.

Alcidamas die nooit uw lessen onderzogt,
Word vry wat eêr dan ik bedrogen.

MERCUUR.

Gy zoud verstandig zyn, indien gy deedt als hy.

TERSANDER.

Gy hebt, gewis, in hem, een heerlyk werk voltogen.
Hy neemt uw lessen aan. Maar hoe veel wint ge 'er by?
Gy hebt hem naauwlyks onderwezen,
Of, dorstende naar bloed, gewapent met zyn knots
Vliegt hy langs Bosch, en Berg, en Rots.
Wel honderdmaal zo veel te vreezen
Dan all' de Monsters die hy slacht;
Maar 'k zie dien trouwen Leerling komen.

ZEVENDE TOONEEL.

MERCUUR, TERSANDER, ALCIDAMAS, *met een Knots in de hand.*

ALCIDAMAS, *zonder hen te zien.*

Wat zegepraal! Alöm heb ik den schrik gebragt.
Geen Wolf, geen Leeuw geen Beer, of heeft de vlucht genomen.

MER-

MERCUUR.

„Kan ik onmooglyk dan zyn wilden aart betoomen?"

ALCIDAMAS.

Ha, ha, Myn Heer Mercuur, zyt gy 't dien ik hier vind?
Kom, fpreek, gy kunt my nooit verveelen.
Wat zegt gy al aan onzen vrind?
Hy wil, zomtyds, voor Leeraar fpeelen.

MERCUUR.

Dat is ook all' het kwaad dat ik in hem ontmoet.

ALCIDAMAS.

Hy doet heel flecht.

MERCUUR.

Maar ook, uw woeste wyz' van leeven
Kan ik onmooglyk u vergeven.

ALCIDAMAS.

't Is waar, ik ben heel trots.

TERSANDER.

„Zeg vry ik ben verwoed."

MERCUUR.

Wat maakt u trots?

ALCIDAMAS.

Natuur heeft my dien aard gegeven.

TERSANDER, *ftil tegen Mercuur.*

Hy volgt de lesfen na die hem zyn voorgefchreven.

MERCUUR.

Wat vrucht plukt gy daar van?

ALCIDAMAS.

Een weêrgaêloos vermaak.
Hoe! Acht gy een geringe zaak
De vreugd van kwaad te doen.

TERSANDER, *overluit tegen Mercuur.*

Nu is het u gebleken.

ALCIDAMAS, *hem te rug ftootende.*

Zwyg ftil, en laat Mercuur hier fpreken;
Al roemt gy dat Natuur u wyzer fchiep dan my,
Ik heb weêr meerder kracht dan gy.

Behalven God Mercuur ben ik het grootste wonder.
Ik wil dat yderéén zal buigen voor myn magt.
Of....

Hy dreigt hem met zyn knots.

MERCUUR.

Staak die woeste drift; gy keert het bovenst' onder.
Hoe! Wilt gy, t'eenger tyd, gewapend met den donder,
Verdelgen all' het aardschgeslacht?
Ik zie, met vreugd, hoe gy de Goden steeds wilt eeren:
Maar, tusschen ons, Alcidamas,
Zoud gy zelfs Jupiter trotseeren
Zo hy, by u, den zwaksten was.

ALCIDAMAS.

Ach! dit gaat al te hoog, gy hoont my door dat spreken,
Waard gy een' sterflyk' Mensch ik zou my aan u wrecken.

ACHTSTE TOONEEL.

MERCUUR, TERSANDER.

TERSANDER.

Zyn dit de vruchten die zyn zagtheid u bereid?

MERCUUR.

Men kan zyn trots gemoed bepaalen,
En ligter van hem zegepraalen
Dan van uwe ongeloovigheid.
Maar, ga; uw' schoonsten tyd zult gy deez' dag ontmoeten;
Astréa zal, terstond, verschynen op haar' Troon;
Vergader all' het volk, doe elk met eerbied groeten
De Dochter van den God der Goôn.

TERSANDER.

Ik volg met vreugd den' last dien gy my wilt ontvouwen.

MERCUUR.

„Hoe nu! Zou hy gebeetert zyn?"

TERSANDER.

Het Feest is algemeen, 'k zal daar Carite aanschouwen
Ondanks de Rede zelf....

Tersander binnen.

MER-

MERCUUR.

Hy gaf al heel veel ſchyn.
De Rede heeft ons dit venyn
Door haar voorzigtigheid gebrouwen.

NEGENDE TOONEEL.

MERCUUR, FINETTE, *aan den kant van een Fontein.*

MERCUUR.

Maar, wie mag dees Fontein bezoeken? 'k Zie zy (ſtaat
In diep gepeins, of tracht, wat luchts te ſcheppen.
Wie zou dit zyn? 'k Zie haar geen hand noch vinger reppen:
En 't valt my moeilyk haar te ontdekken aan 't gelaat....
Het zal Finette zyn. Kon ik my noch bedriegen?
Die Snoepſter is al vry gevorderd in de min,
En zy ſpant all' haar zorgen in
Om haar geboorteſterr' niet gantſchlyk te doen liegen;
Indien haar wensch niet word verraân,
Zal zy haar' loop zo wel beginnen,
Dat zy in 't kort zal overwinnen
All die haar ooit zyn voorgegaan.
Ik groet u, ſchoone Maagd.

FINETTE.

Hebt gy my ſchoon gevonden?

MERCUUR.

Gy zyt wat veel verlokt op dat verplichtend woord;
Want Schoone is ſlechts een naam waar aan men is verbon-
Met een die zulks wil zyn, en, echter, niet bekoort. (den

FINETTE.

Voor my, ik ben zulks, ongelogen,
En wie deez' naam my geeft heeft, waarlyk, dubble reên.

MERCUUR.

En zo 'k u hooren deed van neen,
Wat zoud gy zeggen?

FINETTE.

Dat gy blind waart of bedrogen.
De hemel zy gedankt, Natuur ſchonk my twee oogen
Die zo doordringend zyn als vol bevalligheên.

MERCUUR.

Maar, kunt gy van u zelf dat weten?

FINETTE.

Ja toch: want dagelyks aan dees' Fontein gezeten,
Beſpiegel ik my in haar nat;
En dat verheugt my boven maten.
Wat is myn blydſchap uitgelaaten
Als ik my poezlig vind en glad!
De vreugde die ik daar, geduurig, heb genoten,
Doet myn bevalligheên vergrooten.

MERCUUR.

„ Zie daar 't gebruik van 't Spiegelglas
„ Zelfs zonder hulp der konst, gevonden in dees plas."

Tegen Finette.

Maar zyt gy van u zelf altyd zo wel te vrede?

FINETTE.

Neen, 't lot bedriegt, zomtyds, myn hoop.

MERCUUR.

Waarom?

FINETTE.

Eén onverwachte rede,
Eén windje, één duistre wolk zal, dikwils, in zyn' loop,
Als of 't met voordagt was, my all' myn vreugd ontrooven;
't Een maakt my rimplig van gelaat,
En de andre doet myn glans verdooven.
Wat hartzeer, in dien droeven ſtaat!
Ik voel van ſpyt myn hart bezwyken,
Om dat een niet my oud of leelyk doet gelyken.

MERCUUR.

Maar wyl 't genoeglyk lot dat gy uw ſchoonheid ziet,
Alleen u tot vermaak kan ſtrekken,
Moet zulks u weêr een zwaar verdriet,

Zo

Zo dra den nacht genaakt verwekken;
Dan kunt ge u zelf niet zien.

FINETTE.

Dan denk ik weêr, met vreugd,
Dat ik by daag my heb bekeken.

MERCUUR.

Maar, echter, zo gy ſlaapt?

FINETTE.

Dat kan ik niet weêrſpreken,
Als dan verdwynt all' myn geneugt';
Dan word myn ſchoonheid niet geprezen:
Maar 'k vind, daar na, weêr andre troost.

MERCUUR.

Waar in?

FINETTE.

Dat door den ſlaap myn kleur veel frisſer bloost,
En my, des andren daags, veel ſchooner maakt van wezen.

MERCUUR.

Dat maakt uw ſchaê weêr goed, en haalt, met woeker, in,
Het geen gy reeds al had verlooren.
Maar waar toe zo veel ſoort van bloempjes uitgekoren?
Waar toe dat pronkcieraad? Wat hebt gy in den zin
Met zo veel zorg daar voor te dragen?
Waar toe gebruikt gy die?

FINETTE.

Om dat ik wil behaagen.

MERCUUR.

Aan wie?

FINETTE.

De zorg der keur komt nooit by my te pas,
Aan d' eerſten dien 'k ontmoet, aan u, zo 't noodig was.

MERCUUR.

Maar zo gy nu behaagt, wat wint gy daar toch mede?

FINETTE.

'k Heb u dat reeds gezegt, dat ik behaag, Myn Heer.
Is 't niet aan u, dan is 't een tweede

Die

Die op myn schoonheid roemt.

MERCUUR.

Maar zo men zich deze Eer,
Terwyl men anders dacht, verwaardigde u te schenken?

FINETTE.

Wat deert my dat? Men dient onze eerzugt meêr
Met zeggen dan met denken....
Men zegg' het overäl, dat de Echo 't weêr herhaal'!

MERCUUR.

„ 'k Moet zeggen dat zy ligt en dertel is van zinnen."

FINETTE.

Vaar wel.

MERCUUR.

Hoe nu! Zo ras!

FINETTE.

Tot op een andermaal.

MERCUUR.

't Zou, wis, wat nieuws zyn, zulk een' imborst te overwin- (nen.
Dat zal in eeuwigheid niet gaan.
Ik bid u, blyf....

FINETTE.

'k Moet elders wezen,
Myn glorie roept my hier van daan;
Maar ik zal overluid aan yder doen verstaan,
Hoe zelf Mercuur myn schoonheid heeft geprezen.

TIENDE TOONEEL.

MERCUUR, *alleen.*

Ga heen, de Rede zal u haast die drift verbiên;
De vlyt, waar meê gy wilt behaagen,
Hebt gy geen zorg meêr voor te dragen;
Gy zult het Manvolk niet weêr zien: (ken?
Maar welk een voorwerp komt my hier, op nieuw, genaa-
Zyn stuursch en woest gelaat, de drift die hem vermoort,
Kan hem genoegzaam kenbaar maaken,

Hy

Hy is de Apollo van deez' Oord,
Die 't overtollige voor vruchtbaarheid wil venten,
En wat oneigen is, voor nieuwigheid verkoopt,
Wiens brein een razerny beloopt
Voor Pindus heilige Elementen.

ELFDE TOONEEL.

MERCUUR, EEN POEET.

DE POEET, *zonder Mercuur te zien.*

Hoe! Vind ik het dan nooit? .... Daar komt het, on-
(verwacht....

MERCUUR.

Hy brengt een ydle schaduw mede.

DE POEET.

Neen, neen, dat is niet wel bedacht..

MERCUUR.

Zie, dat is daaglyks all' zyn rede,
De vent is altyd even mal.

DE POEET.

Daar is 't.... Maar neen, 't ontgliptme, en ik heb niet
(met all'.

MERCUUR.

En ik, ik heb een' gek.

DE POEET.

Wat hebt gy daar begonnen?
'k Had, zonder u, een zaak zo nieuw, als vreemd, bedacht,
En uit het diepste van myn brein iets voortgebragt,
Dat zelfs Natuur niet heeft verzonnen;
'k Had Aarde en Hemel reeds doen siddren op myn' toon,
Ik had de gantsche Hel doen beeven,
En, door een overmaat van razerny gedreven,
Vermengde ik ondereén de Menschen en de Goôn.

MERCUUR.

„Zyn bloed is heel verhit." Maar welk een stof zal 't wezen,
Daar gy een werk op smeedt, dat dus uw' geest bekoort?
Wat voorwerp hebt gy uitgelezen,

Dat

Dat zelfs Natuur met schrik doorboort?

DE POEET.

Om zelf verbaast te staan, bid ik u dat gy 't hoort.

Hy leest.

Eurébes, Phlégeton, Avernes, Stix, Cocytis,
Geeft, geeft myn stem gehoor, om't leed dat my geschied is;
Gunt dat ik, langs uw' boord, myn schelle toonen stell',
Die, myner woede waard, ook waard zyn aan de Hel;
Hy die myn gramschap kweekt, doet my myn wraak volbrengen,
'k Zal, onder myne gal, het slym van Cerbrus mengen.
Verdelgt myn weêrparty, en gy, vergeetelvliet,
Breng, door uw' stroom, zyn' naam, in eeuwigheid, te niet.

MERCUUR, *hem den mond sluitende.*

Zwyg stil; ik wil daar van geen enkel woord meêr hooren:
Zeg my, alleen, wie gy dit onheil hebt beschooren.

DE POEET.

Tersander.

MERCUUR.

Hém! Ik sta versteld.
En waaröm wilt gy dien verdoemen?

DE POEET.

Hoe! Daar ik hém van elk hoor roemen,
Terwyl men nooit van my iets meldt? (nen,
Zou ik dat toestaan? Neen; geen stervling moest dit mee-
Ik viel hem altyd eeven straf:
Maar altoos heb ik hem zo schriklyk toegescheenen,
Dat hy my nimmer antwoord gaf;
Ik heb het, meenigmaal, hervat: maar, niet met allen,
Die bloodäard, hy wykt af, en vliedt myn oog terstond.

MERCUUR.

Maar, zo gy hem veracht, waaröm hem aangevallen?

DE POEET.

Ik had hem nooit geschend zo 'k hem veráchtlyk vond;
Ik moet, met leet, de waarheid spreken,
En voel zelfs, tot myn eigen plaag,

Dat

Dat de achting die ik voor hem draag,
Hem ryklyk van myn' haat zal wreken.

MERCUUR.

Uw laffe ziel moet met veel boosheid gaan gepaart.

DE POEET.

Wat zal ik doen? Het is myn' aard.

MERCUUR.

Weläan, wyl, dus, uw geest door schenzucht word ontste- (ken,
Die gaaf komt ons hier wel te pas.
Het voorwerp schiet my in waar van gy kwaad kunt spre- (ken.

DE POEET.

Wat voorwerp is 't?

MERCUUR.

Alcidamas.

DE POEET.

Alcidamas! ô Goôn! Hoe kunt gy dat begeeren?
Die aanval is te vol gevaar:
Veel eerder val ik ymand zwaar,
Die zich onmooglyk kan verweeren.
Alcidamas heeft my te veel met schrik belaên;
Die tweestryd zou myn hart doen beeven;
Ik leg het met geen' vyand aan,
Dien antwoord met zyn knots zou geven.
Eisch liever dat myn tong zyn grootsche daaden zingt,
En hoe hy 't woest gedierte, in 't duister bosch, bedwingt.

MERCUUR.

Wilt gy my medeplichtig maaken
Aan zulk een strafbaar lofgetuit?
Rampzaalge! Hoe! Wat's uw besluit?
Gy zoekt dan op de deugd uw bittre gal te braaken,
En stort op de ondeugd steeds uw hoonigraaten uit?
'k Verbood u honderdmaal dat gy geen mensch zoud schel- (den,
En echter vaard gy daar meê voort,
Uw schimpzucht doet gy zo veel gelden
Dat gy myn lessen niet verhoort.

DE POEET.

Hoe? Zulk een schoone gaaf, zou 'k daar geen vrucht van (trekken?

MERCUUR.

Schei, om uw bestwill', daar van uit,
En doe geen onweersbui verwekken
Die neêr zou storten op uw' huid.
Verstaat gy 't?

DE POEET, *na zyn' schouder tastende.*

Inderdaad, ik moet myn drift betoomen;
Uw reden zyn zo wys als goed;
En 't lot dat gy my vreezen doet,
Zou, vroeg of laat, my kunnen overkomen:
Maar leer my, eindlyk, door uw' raad,
Hoe ik myn gal weêr kwyt zal raaken.

MERCUUR, *hem wegjagende.*

'k Versta my niet op all' die zaaken:
Ga; 't beste is dat ge u voort een ader oopnen laat.

TWAALFDE TOONEEL.

MERCUUR, *alleen.*

Al wat ik hier beschouw doet my niets goeds bemer(ken.
ô Meester van 't verslindent vuur,
Gy zult hier, inderdaad, veel wondren uit doen werken
Door uwen Afgezant Mercuur.
Zie eens, hoe alles hier zal slaagen
Naar 't geene uw oogmerk had begeert;
Gy hebt, uit dit verblyf, de Driften wel geweert:
Maar gy zult u, wel haast, van all' dat werk beklaagen,
Ten zy uw voorzorg 't onheil keert.
Astréa, daal slechts uit den hoogen;
Vervul 't verlangen dat u vleid;
Jupyn heeft u een Ryk bereidt,
Dat vol bekoorlykheên zal blinken voor uwe oogen:
Doch telt hy op zyn duurzaamheid,
Dan heeft hy zich te grof bedrogen.

(Men

(*Men hoort Muzyk.*)

Maar! Wat gerucht!... Zy komt misschien...
Daar daalt zy neêr. 'k Zal haar ontmoeten,
En in dit nieuw gewest begroeten,
Zo leert men 't aardschevolk het Godendom te ontzien.

DERTIENDE TOONEEL.

ASTREA, *nederdaalende in een Wolk, onder het geluit van aangenaam Muzyk*, MERCUUR, DE REDE, *alle de Inwoonders der Nieuwe Waereld.*

ASTREA, *uit de Wolk treedende.*

Dat, in dit schoon verblyf, my yder koom' begroeten;
Voorheen heb ik vervult den wensch van't aardschgeslacht:
Gy, Nimphen, doet my straks het denkbeeld weêr ontmoeten
Van hun vermaak en myne magt.

MARSCH *en* DANS.

TWEE INWOONDERS, *zingen.*

Regeer, goedertierne Godinne;
Uw oog brengt alle blydschap voort;
Gy doet die, heden, hier beginnen
In dit gelukkig Oord.
Regeer, enz.

DANS.

EEN INWOONDER, *zingt.*

Uw magt hereênt, langs deze stroomen,
De Lachjes en Vermaaklykheên:
Ik zal, daar van, myn deel bekomen,
En ondersteun dien wensch alleen;
Ons heil en geluk vliegen heen,
Zo dra we one zelven niet betoomen.

DANS.

EEN INWOONDER, *zingt.*

Ons geluk zal, yder, benyden:

Maar laat ons hier een leeven lyden,
Waaräan men de oogenblikken wydt;
Want de vreugd, zo ze ons word onttoogen,
Vliedt heen op vleuglen van den tyd,
En komt nooit weder voor onze oogen.

DANS.

EEN NIMPH, *zingt.*

Vrede, die elk moet eeren,
Bewoont uw zagt gemoed;
Door u zal de overvloed,
In dit gewest, regeeren.
O, dierbre gulde tyd!
Gy maakt ons weêr verblyd.

EEN ANDRE.

Wat was 't begin der dagen
Een' tyd van veel geluk!
All' de Aarde, ontlast van druk,
Vervulde uw zielsbehaagen.
O, dierbre, enz.

FINETTE.

Wie ſchoon is, moet behaagen
In 't eerst der lentetyd.
Zo zy haar jeugd verſlyt
Wat helpt dan al haar klaagen?
O, dierbre, enz.

TERSANDER.

Myn blydſchap is verdreven
Door 't al te ſtreng bewint:
Om 't voorwerp dat my bindt
Weêr aan myn' wensch te geven,
O, dierbre, enz.
Maak ook myn hart verblydt!

VEER-

VEERTIENDE TOONEEL.

DE LIEFDE, *vermomt als een Kind, dryvende in Zee door eenige Dolfynen onderfteunt*, ASTREA, MERCUUR, DE REDE, *alle de Inwoonders der Nieuwe Waereld*, CARITE.

CARITE.

Genaê! Genaê!

ASTREA.

Wat mag dees droeve Dochter deeren?

CARITE.

Genaê! Godin, genaê!

ASTREA.

Zeg wat gy komt begeeren.

CARITE.

Ik bid dat gy myn beê verhoort;
Een Schip dat ik, terftond, aan 't klippig ftrand zag blyven,
Heeft met een teedre zorg myn hart en ziel doorboort,
En ftraks my derwaards heen gefpoort:
Ik kom, en zie, langs de oevers, dryven,
Dit Kind.... Maar welk een Kind? Zyn kermen, zyn ge-
Verwekken 't ftrand tot mededogenheên: (ween,
De Dolfyns trachten 't zelfs te redden uit de baaren:
Maar 't zal, voor ons gezicht, vergaan,
Ten zy uw zorg het by wil ftaan.
Zie, hoe zyn lot my kan bezwaaren!
Spreek, fpreek zyn vonnis uit: maar denk voor vaft, Me-
Dat ik zyn lot voor 't myne hou. (vrouw,

ASTREA, *tegen Mercuur en de Rede.*

Zo 't niet is dan een Kind, zal 't met geen kwaade zeden
Der andre Waereld zyn befmet.

Tegen het Volk.

Komt, laat ons derwaards treden,
En oefnen 't gastvryrecht, op dat het wordt geredt.

Einde van het Eerfte Bedryf.

TWEEDE BEDRYF.

EERSTE TOONEEL.

MERCUUR, DE REDE.

DE REDE. (ten,

O neen, de ſpyt, Mercuur, vermeesterd myn gedach-
En 't gaat hier boven myn verſtand.
Wy zien ons, om een Kind, verächten!
Wat is 'er anders op dan dat men ons verbant?

MERCUUR.

Wat zyt ge, in all' uw doen, eenzydig!
't Is billyk dat de ziel zyn middelpunt behoud;
Gy hebt zulks, honderdmaal, het heugt my, klaar ont-
En, echter, met u zelve ſtrydig, (vouwt,
Gaat gy, in alles, buiten maat;
Gy maakt, van niets, de grootſte zonden.
Is dat niet zelve uw wyze gronden
Betwisten, zo gy verder gaat?

DE REDE.

Kan u zo weinig dan 't onbillyk voorrecht kwellen
Dat hier een enkel Kind, op u en my, verkrygt?

MERCUUR.

'k Zie 't onverſchillig aan, en 't beste is dat men zwygt.

DE REDE.

Wel hoe!

MERCUUR.

Wat groot verſchil, ons, tegens hem, te ſtellen!
Hy 's vrolyk, minzaam, ſchoon: maar, dit zy niets gezeid,
Eén zaak alleen, kan hem doen zegepraalen;
Hy 's nieuw in dit gewest, en wat kan, immer, haalen
By 't aangenaam der nieuwigheid?

DE REDE.

Helaas! Dat zegt gy my geduurig:

Maar

Maar 't is uw goedheid die 't verkerft;
Die maakt de harten wispeltuurig,
Ik zeg u, andermaal, dat gy het volk bederft.

MERCUUR.

Vrees dat u, in het einde, all' dat verwytend smaalen
Bewaarheid word met dubble reên.

DE REDE.

En waaröm toch?

MERCUUR.

All' 't kwaad, wyl ik het moet herhaalen,
Komt van uw strengheid maar alleen.

DE REDE.

Ik zie maar al te klaar waar heen uw zinnen keeren:
Maar ik zal voor Jupyn myn zaaken wel verweeren.

MERCUUR.

Geloof my, laat ons, door geschil,
De schenzucht van den Mensch niet tegen ons verwekken:
Maar, met verdraagzaamheid, ons myden van 't bedil,
Laat ons, indien men hier hun Oudren wezen wil,
Hen tot geen Dwingelanden strekken.

DE REDE.

Zo noemt gy myn bestuur een wrede dwinglandy?
Men heeft myn Altaars dan op 't Aardryk niet van nooden.

MERCUUR.

Zo is 't. De Rede, volgens my,
Moest allen ommegang der Menschen zyn verboden,
Zo dra zy zich te streng bedient van haar bewind.

DE REDE.

Zwyg stil.

MERCUUR.

o Neen, ik moet hier openhartig spreken.
Gy wilt dat yder u bemint
En echter zyt gy vol gebreken.

DE REDE.

Ik, vol gebreken?

MERCUUR.

Ja, gy zyt daar van vervult.
Kom, antwoord, zo 't kan zyn, my zonder u te ontſtichten,
Beſchryf u zelf eens met geduld,
Of ik, ik zal 't voor u verrichten.
Wat is de Rede toch? De Fakkel van de ziel,
Die haar het goed en 't kwaad leert kennen.
Zy moet, vol vuurs, aan 't eerſte zich gewennen:
Terwyl zy 't laatſte haat, en nooit daar toe verviel.
Wat is uw oogmerk dan? Gy wilt niet dat de zinnen
Het allerminst word ingeprent.
Hoe zal men 't kwaade vliên? Hoe zal men 't goede minnen?
Indien men 't een noch 't ander kent?

DE REDE.

Gy wilt, door valsch bewys, myne oogen ſlechts verblin-(den:
Maar door een enkel woord moet alles weêr verzwinden;
Ik weet wie ik regeeren moet,
En niets ontſlipt myn oog van al wat zy bedoelen;
Ik doe hen 't onderſcheid gevoelen
Van 't goede met het kwaade, en van het kwaad en 't goed:
Maar wyl zy, in hun keur, naar hun geneigtheên hellen,
Zyn zy tot alles kwaads het allermeest gereed,
Om zich, door grooter licht, aan 't kwaad niet bloot te ſtel-(len,
Is 't beter dat men niets meêr weet.

MERCUUR.

De tyd zal dit geſchil beſliſſen:
Nochtans, 't mishaage u niet, al wat uw wysheid wrogt,
Uw al te ſtreng beſluit, zal miſſen,
En ſtort in yders hart een zeldzame achterdocht.
Terſander en Carite ontrukt gy aan elkander:
De ſtrafheid van die tucht, ter kwaader uur verricht,
Heeft hen maar al te veel verlicht;
'k Heb, over dat geval, geſproken met Terſander,
En, zo 'k het zeggen mag, beſpeur ik reeds den ſchyn
Van 't geen hem, boven all', gantsch onbekend moet zyn.
In 't kort, gy zelf zult oorzaak wezen

Dat

Dat hier geen Mensch uw' wil ontziet.

DE REDE.

Neen, dat gevloekte Kind, heb ik alleen te vreezen;
Hy komt uit een besmet gebied;
Wy zien, om zynent wille, all' ons gezag versterven,
Wy worden, beide, reeds verächt,
Dees Nieuwe Waereld, Goôn! zal hy in 't kort bederven
Door 't doodelyk vergif in de andre voortgebragt.

MERCUUR.

Weläan, men dien' zich dan, om 't onheil voor te komen,
Van all' wat nodig is, met vlyt;
Den ommegang van 't volk zy hem, vooräl, benomen:
Maar, echter, zonder veel verwyt;
Men toeve tot den loop, dien hem komt overstroomen,
Wat zal vermindren door den tyd.

DE REDE.

O neen, geen uitstel, geen genade,
In zulk een dringend noodgevaar;
Eén enkel oogenblik komt ons hier veel te stade:
Maar, 'k zie, Astréa komt, ik laat u hier met haar,
'k Zal 't voorwerp dat myn' geest zo yslyk durft beroeren,
't Zy met of tegen dank, naar deeze plaats vervoeren.

TWEEDE TOONEEL.

ASTREA, MERCUUR.

ASTREA.

Myns Broeders zorg verplicht my veel,
Die, in zo weinig tyds, naar 't wit dat wy bedoelen,
Het hart myn 's volks vervuld met zulk een schoon ge-
(voelen.

MERCUUR.

Gy dankt my voor myn vlyt! Ik dacht het tegendeel.

ASTREA.

Waarom?

MERCUUR.

Gy zyt hier pas, in dit gewest, gekomen

Of elk verlaat uw Hofgezin.
Die wispeltuurigheid, kan u die niets doen ſchroomen?
Een Kind, hier onbekent, neemt aller harten in.

ASTREA.

't Is waar, ik zie dat elk zyn hart hem op wil dragen:
Maar 'k heb, tot noch, geen reên van klagen:
Ik heb van 't gastvryrecht myn volk een wet gemaakt.
Wat zal 't voor myn belang niet waagen,
Zo 't, voor een ſterflyk Wigt, met zulk een yver blaakt?

MERCUUR.

Zyn byzyn kan, nochtans, de Rede zeer ontroeren,
Dat Kind kwetst haar gezicht,
Zy wil dat hy haar klaar bericht
Wat zeden hy hier in komt voeren.

ASTREA.

Zo verre gaat haar zorg altoos.

MERCUUR.

Mag ik u hier, oprecht, al wat ik denk ontvouwen?

ASTREA.

Ja toch.

MERCUUR.

De Rede is hier te vol van misvertrouwen,
En gy zyt al te zorgeloos.
Zy gaat te hoog in 't een, en gy te verre in 't ander:
Tot uw gevoelen zou ik eêr noch overgaen:
Maar, wyl wy voor de vuist hier ſpreken met malkander,
Staat my, noch dat van u, noch dat van haar, niet aan;
De zeden van dit Kind begeer ik na te ſpooren:
Maar door de zagtſte weg zal ik daar 't meest van hooren.

ASTREA.

Die voorzorg voegt een wys gedrag.
Maar zeg my, eindlyk, is de Rede,
Van 't Volk dat zy beſtuurt, noch eenigzins te vrede?

MERCUUR.

De Rede, zo men 't zeggen mag,
('t Mishaag' den Meester niet der Goden)

Is

Is hier zo grootlyks niet van nooden.
Wat doet haar groote voorzorg hier,
Dan op een droeve wys verveelen?
Wat roem! behaald zy in 't bestier
Van Volkren die, gestaêg, den Meester willen speelen?
Wat kan zy hen toch mededeelen?

ASTREA.

Zy kan daar van, met roem en vreugd,
In 't kort, een wyzen landäard maaken.

MERCUUR.

De wysheid is een groote deugd,
Dat kan ik, waarlyk, niet verzaaken:
Maar hier is dat een deugd die weinig roem behaalt;
Hy voert geen zegepraal die d'oorlogskans wil myden.
Wat zeg ik? Neen, ik ben verdwaalt;
Wy hebben, in deez' Oord, maar al te veel te stryden;
Men moet met loosheid en geweld
Een wederspannig volk betoomen,
Dat onze lessen weinig telt,
En ons hier anders niets voorspelt
Dan Driften die te voorschyn komen?

ASTREA.

Dan Driften! Ach! Mercuur, heb ik u wel verstaan?

MERCUUR.

Eêr dat my Jupiter weêr hemelwaards doet streven,
Kan ik my zelven niet ontslaan
Om u een trouw verslag van all' myn doen te geven.
De Driften zyn, tot noch, besloten in hun zaat:
Maar 't kwaad schynt, daaglyks, aan te groeijen,
En met een waakzaam oog let ik, naar wys beraad,
Waar deze vrucht het eerst wil bloeijen;
Ik merk hoe de yverzucht ontstaat,
De vriendschap, welks gevolg iets erger uit zal broeijen,
Een weetlust nimmermeer te snoeijen,
Een gramschap die te verre gaat,
Veel dertle Vrouwen, zonder maat;

Ja zelfs vind ik hier ook Poëeten,
Die zich met ſlym en gal reeds hebben vetgemest.

ASTREA.

Poëeten! Hemel! Welk een Pest!

MERCUUR.

Ik ben, zo wel als gy, op dat geſlacht gebeeten,
Zy zyn hier door de Rede, of my, niet voortgebragt;
Men zou onze Eer te ſnood belaagen,
Indien men 't immer van ons dacht:
Natuur moet daar de ſchuld van dragen:
Maar 'k zie de Rede komt, en 't Kind beneffens haar.

DERDE TOONEEL.

ASTREA, MERCUUR, DE REDE, DE LIEFDE, *vermomt.*

DE REDE.

Zie hier dien kleinen Muitenaar
Dien, met zyn weêrzin, my moet volgen.

DE LIEFDE.

Waaröm onthaalt ge my met zulk een bits verwyt?
Wat maakt u tegens my verbolgen?
't Is myn ſchuld immers niet dat gy zo leelyk zyt.
Uw aanzigt doet my, waarlyk, ſchroomen!

DE REDE.

Gy ziet hoe trots hy my ontmoet:
Nu blykt hoe 't Wigt is opgevoed;
Hy is noch naauw 't gevaar ontkomen,
Of hoont haar die hem heeft behoed.
Is dit uw dankbaarheid doen hooren,
Vermeetle? Komt gy hier, my en myn rust, verſtooren?

DE LIEFDE.

Bevry my toch van uw gezicht,
Of, ſtel my weder op de baaren.

DE REDE.

Gy hoort hoe weinig dat hy zwigt.

MERCUUR.

Hoe! Moet men, dus, een Kind vervaaren,
En gaan met bits verwyt te keer?
Gy ziet wel, beste maat, hoe ik uw zaak verweer.

DE LIEFDE, *zich in zyn armen werpende.*

Wat u belangt, gy zyt aanminnig,
'k Neem u voor myn' Beſchermer aan.

MERCUUR.

Gy ziet het wel, hy word zagtzinnig:
Laat my met hem alleen, en alles zal wel gaan.

VIERDE TOONEEL.

MERCUUR, DE LIEFDE, *vermomt.*

MERCUUR.

Wel, Jongman, wilt ge my wel voor uw' Meester kennen?

DE LIEFDE.

Hoe! Of ik wil? Ja, zonder pyn.

MERCUUR.

Nooit zal ik onmeêdogend zyn.
Wy zullen, moôglyk, aan malkandren wel gewennen.
Wat dunkt u, zal 't niet heel wel gaan?

DE LIEFDE.

Ik ſla daar gantsch geen twyfel aan.
Spreek ſlechts, met veel vermaak zal ik uw lesſen hooren.

MERCUUR.

Gy kunt verzeekert zyn van myne erkentenis,
Zo maar myn vlyt niet gaat verlooren.

DE LIEFDE.

O! Wyl 't hier dus geſchaapen is,
Kunt gy me vry vooruit betaalen;
'k Zal nooit, naar ik vertrouw, uw ſtrafheid op my haalen;
Neen, gy bezit een' aard dien nimmer weêrgaê had:

Ik

Ik voel, om niets voor u te smooren,
Dat de een voor d'andren is geboren.

MERCUUR.

En waar aan ondervind gy dat?

DE LIEFDE.

Uw zoet en zagt onthaal maakt my zo uitgelaten!...
Ach! welk een minzaam' Voedsterheer!
Maar die Alecto, die Megeer'....
Foei!

MERCUUR.

Foei! Gy haat haar dan?

DE LIEFDE.

Goôn? Zou ik haar niet haaten?
Daar 'k uit een Moeder oorsprong nam
Die all' myn wenschen straks voorkwam?
Ik, opgevoed in vreugde, in weelde en lekkernyën?
Hield steeds een vrolyk Hofgezin,
En elk zei, met verblyën,
Dat ik zo schoon was als de Min.

MERCUUR.

Wat woord ontglipt uw' mond! De Min? In deze streeken,
Heeft niemand noch dien naam gehoort.

DE LIEFDE.

Hoe! Zou zyn magt, die elk bekoort,
Waar gy zyt, noch niet zyn gebleken?

MERCUUR.

De eenvoudige Natuur brengt hier haar wetten voort;
Maar laat ons zagter spreken,
Uit vreeze dat ons ymand hoort.
Wie is die Godheid?

DE LIEFDE.

Wie? Wilt gy me zo bedotten?
Gy kent hem ruim zo wel als ik.

MERCUUR.

Dat hebt gy mis.
Neen, zeker, 'k meen het, zonder spotten,

Be-

Bedui my eens wie dat hy is.

DE LIEFDE.

'k Zal 't, mooglyk, al te flecht ontleden.
Maar 'k lag noch in den wieg toen ik al heb verftaan
Dat hy een' Meester is, vol teedre aanminnigheden,
Die Hemel, Aarde en Zee zyn wet doet ondergaan.
Dit kan u klaar doen zien dat hy ook hier moet wezen.

MERCUUR.

Wat hoor ik? Hoe! Spreekt, dus, een Kind?
Wat fchielyke achterdogt is door myn bloed gerezen?

DE LIEFDE.

Ha, ha, gy kent hem wel, 'k zie 't aan uwe oogen, vrind.

MERCUUR.

Wat zegt gy? Kunnen zulke jaaren ...
De taal der oogen reeds verklaaren?

DE LIEFDE.

Kom, kom, ik ftaak dit onderhoud;
Uw taal is vol verborgenheden,
Ik heb u reeds te veel ontvouwt,
Gy zyt niet ongeveinst van zeden.

MERCUUR.

Eén woord noch.

DE LIEFDE.

Neen, ik word belet.
Ik zie men veinst hier met malkander.
Maar, 'k zie Carité, ik zie Terfander.

MERCUUR.

Zy zyn u dan bekent?

DE LIEFDE.

Zy hebben my geredt.
Laat my begaan; ik moet hen fpreken.
Ik vlieg hen om den hals.

MERCUUR.

Vertoef.

VYFDE TOONEEL.

MERCUUR, *alleen*.

Hy is me ontweken,
Ik blyf hier vol verwondring ſtaan:
De billyke achterdogt die my heeft ingenomen,
Groeit, yder omzien, meerder aan:
Hy keert: maar 'k zal dees plaats in 't kort zien overſtromen
Van een' verblinden hoop, als van een' Waterplas:
Wie ook dit Kind moog' zyn, laat ons hier niets meêr wa-
Om all' dien toeloop weg te jagen (gen:
Zoek ik, terſtond, Alcidamas.

ZESDE TOONEEL.

De Liefde *vermomt*, Tersander, Carite.

De Liefde.
Kom voort; hy is al heen, gy hebt hier niets te duchten.
Carite.
Neen, zeg ik.
De Liefde.
Welk een vrees! Wat dwingt u my te ontvluchten?
Carite.
Een al te ſtreng verbod is ons hier opgelegt,
Terſanders byzyn zou my nieuw verdriet verwekken.
De Liefde.
Uw Meester leert u niet oprecht;
Hy zelf gelooft niet wat hy zegt:
Terſander, kom, treê toe.
Carite.
Ik bid, laat my vertrekken.
De Liefde.
Waar toe zal dit misbaar toch ſtrekken?

Men

Men moet een' kuische en eerbren schyn,
Ik weet het wel, voor 't oog bewaaren,
Al ben ik noch wat jong van jaaren,
Ik zal, nochtans, een dekzel zyn
Voor all' 't geheim vermaak dat u zal overkomen.

TERSANDER.

Gy zyt, dat zweer ik u, een gantsch aanbidlyk Kind.
Wat lot is met myn' wensch zo gunstig ingenomen,
Dat gy u hier ter plaats bevindt?

DE LIEFDE.

Gelyk men my hier ziet, ben ik, tot elks verblyën,
Gesproten uit een Ryksvorstin
Die, over 's menschen hart, gebied als Koningin,
En zelfs haar oppermagt ziet door de Goôn benyën;
Ik heb haar uitgestrekt bestier,
Op een uitmuntend Schip, doorkruist naar myn believen,
Dat, om de golven door te klieven,
Geen andre wind zogt dan Zephier:
Ik had verstaan dat, in deeze oorden,
Haar magt en onbepaald gezag,
Die Hemel, Aarde en Zee bekoorden,
Noch onbekend bleef tot dees' dag.
Dit nieuw gevormde strand bekoorde alreeds myne oogen,
'k Dacht uw geluk, eerlang, te schikken naar uw' lust,
Toen duizend klippen, met onzigtbaarheid omtogen,
My deeden stranden langs de kust.

TERSANDER.

Wat was, om uwent will', myn hart in duizend vreezen!

CARITE.

My dunkt ik hoor als noch uw jammerlyk gesteen.

DE LIEFDE.

Gy hebt om my gezucht; ik zag uw droef geween:
Een eindeloos geluk zal uw vergelding wezen.

CARITE.

Wat kunt gy toch voor ons bestaan?

DE LIEFDE.

'k Zie dat gy, eer 'k uw lot verander,
Op 't geen een Kind belooft, zeer weinig acht zult slaan:
Maar zo 'k u, voor altoos, vereenigde aan Tersander?

CARITE.

O neen, dat kan niet zyn; Mercuur
Heeft ons dat al te streng verboden.

DE LIEFDE.

Wat hebt gy met Mercuur van noden?

CARITE.

Zyn strafheid valt my al te zuur.

DE LIEFDE.

Hy heeft uw goede trouw reeds al te veel bedrogen,
Hy oeffend, over u, een ongegrond vermogen,
Het deert my dat men u misleidt,
En niemand, buiten my, zal hier uw' Meester strekken.

TERSANDER.

Hoe! Zou een Kind ons kunnen trekken
Uit zulk een diepe onwetenheid?

DE LIEFDE.

Denk vry dat de andre Waereldstreken,
Al vroeg, veel ryper gaaven kweeken:
Ik ben geen Leerling meer, o neen;
Ik zal u, in myn jonge jaaren,
Geheimenissen openbaaren
Die gy nooit hebt gekent voorheen.

Tegen Carite.

Reik my uw hand, ik zal beginnen.

CARITE.

Ik durf niet.

DE LIEFDE.

Geef my die, terstond.

CARITE.

Waar toe?

DE LIEFDE.

Om groote reen.

CA-

CARITE.

Wat zal men daar meê winnen?

DE LIEFDE.

Tersander, kus haar met uw' mond.

TERSANDER.

Wat vreugd!

CARITE.

Laat los; myn leeden beven.

DE LIEFDE.

Vrees niet; ik ben 't die u vereën.

TERSANDER.

Bevallig Kind, hebt gy niet meer te vergen?

DE LIEFDE.

Neen.

TERSANDER.

Van myn gehoorzaamheid zou 'k, anders, blyken geven.

DE LIEFDE.

Dat zie ik wel. „ Zo 'k hem vrymoedig liet begaan,
„ Hy zou voor myn gezicht iets onbedachts bestaan."

CARITE.

Wil myn eenvoudigheid verschoonen:
Zeg, wie Tersander hier, by my, die stoutheid geeft,
Terwyl myn hart, inwendig, beeft,
Zo dra hy zich hier komt vertoonen;
Zie daar, toen op myn hand zyn mond zat vastgekleeft,
Voelde ik een trilling door myn leeden.

DE LIEFDE, *omhelst haar.*

O! Dat is geen gebrek van moed:
Dit 's maar een flaauwe schets van myn behendigheden:
'k Zal noch een tweede les besteden,
Waar uit gy leeren zult hoe dat men verder doet.

ACHTSTE TOONEEL.

DE LIEFDE, TERSANDER, CARITE, EUPHROSINE.

EUPHROSINE.

Hebt gy dit Kind, alleen voor u, aan land doen komen, Carite?

CARITE.

Ziet gy niet hoe 't Volk hem overdringt?
Hy word byna versmoort.

EUPHROSINE.

Gy moogt myn gramschap schroomen
Zo gy hem langer my ontwringt.

CARITE.

Ik sta 't niet af van al myn leeven.

EUPHROSINE.

Wel hoe!

CARITE.

Gy denkt, vergeefs, dat gy myn ziel vervaart;
'k Zal 't, liever, aan Tersander geven,
Dan is het ruim zo wel bewaart.

EUPHROSINE.

Die zal myn' wensch niet wederstreven.
Geef my dat Kind.

TERSANDER.

O neen, 't is een te waardig pand,
'k Ontfing het van Carites hand.

EUPHROSINE.

O voorkeur die myn toorn doet blaaken!
Sla dan voor 't minst, bevallig wicht,
Noch eens, uw oog op myn gezicht.

DE LIEFDE.

Uw yver kan my 't harte raaken,
Op u, maar ééns, myn oog te slaan,

Zou al te ſlegt een loon voor zo veel vlyt verſtrekken;
Ik zal voor u een hart verwekken
Op welkers trouw gy vast kunt gaan:
Maar voor Terſanders hart moet u geen zugt ontſteken.

EUPHROSINE.

Gy zyt noch maar een Kind en durft als Meester ſpreken.
Wie zyt gy? Dat gy hier der harten noodlot ſchikt?

DE LIEFDE.

Ik zie Alcidamas: nu zal u zyn gebleken
Of elk voor myn vermogen ſchrikt.

NEGENDE TOONEEL.

DE LIEFDE, TERSANDER, CARITE, EUPHROSINE, ALCIDAMAS.

ALCIDAMAS, *met zyn Knots in de hand.*

Hou ſtand. Waar is dat Kind dat zich van elk doet eeren?
Denkt hy, als vreemdeling, ons allen te overheeren?
Was hy in 't minst myn gramſchap waard,
Ik zou hem voort zyn ſchuld doen boeten.

CARITE.

Ik beef....

TERSANDER.

Ik ſchrik....

DE LIEFDE.

Zyt niet vervaart;
Hy zal zich werpen aan myn voeten.

Tegen Alcidamas.

Zie-hier dat Kind welks magt uw gramſchap doet ontſtaan:
Tree toe. 't Is geen Tyran die, door geweldnaryën,
Dees nieuwe Waereld komt beſtryën:
Eén wenk, één lonk, één zucht, één traan,
Zyn de onverwinnelyke Schichten
Waar meê 'k het gantsch Heelâl doe zwigten.

ALCIDAMAS.

Wat maakt myn ziel ontroert? Zyn oogen, zyne stem,
Al wat hy doet kan my behaagen,
Wat doet, dus onverwacht, myn trots gemoed vertzagen?
Het eerste medely gevoelt myn hart voor hem.
Waar is myn wrevlen aard gebleven?
Verbaast, ontsteld, berooft van moed,
Vind ik my magteloos om hem te wederstreven.
Wie gy, o Kind, moogt zyn, ik val voor u te voet.
Dit 's de eerstemaal van all' myn leeven.

Hy legt zyn Knots voor de voeten der Liefde.

CARITE.

Ik zie Mercuur, vlucht, altemaal.

TIENDE TOONEEL.

ASTREA, DE LIEFDE, MERCUUR, DE REDE.

MERCUUR.

Wie kan, na zulk een zegepraal,
De Liefde hier niet klaar ontdekken?

DE REDE.

De Liefde!

DE LIEFDE, *zyn Mantel wegwerpende.*

Ja, men twyffel niet.

ASTREA.

O, Hemel! Welk een zwaar verdriet.
Wie deed u herwaards heen vertrekken?

DE LIEFDE.

De welvaart van uw volk en ook myne eigene Eer.

ASTREA.

Hebt gy dan reeds uw' Eed vergeten!

DE LIEFDE.

Hoe! Heugt het u dan zelf niet meer
Hoe zich uw zwakheid heeft gekweten?

Hoe!

Hoe! Kwaamt gy zelf my niet ontslaan
Van de Eeden die 'k u heb gedaan?
'k Ben door uw' eigen wil in uw gebied gekomen.

MERCUUR.

Het Kind spreekt wel, gy zyt het kwyt.

ASTREA.

De deernis had myn Ziel te driftig ingenomen.
Ondankbre, voegt het u dat gy me zulks verwyt?

DE LIEFDE.

O neen: maar gun, om 't weêr te erkennen,
Dat ik u in myne armen sluit.

ASTREA, *te rug treedende.*

Wacht u zo stout my aan te schennen.

MERCUUR.

Dat 's wel gedaan; die kleine Guit
Is heel gevaarlyk aan te raaken,
En gy beproefde in 't kort de wreedste slaverny
Indien hy u verlieft ging maaken
Op een' Ondankbren Fielt als hy.

DE REDE.

't Is nu geen tyd van spotternyën;
De Liefde ontsluit de deur der Driften in deez' Oord,
Hun eindeloos getal komt ons wel haast aan boord.

MERCUUR.

Wel nu, dan zal men moeten stryën.

DE REDE.

Ik zal de zwakste zyn. Wat deerlyk ongeval!
Dees plaats hield ik alleen noch over van 't Heelal,
De Liefde.... Maar wat vuile dampen
Vervullen dit verblyf nu my dat woord ontglipt,
Ik voel dat my 't verstand ontslipt,
Ik zie het daglicht niet dan door een wolk van rampen.
Wat is de lucht van dit gewest
Voor my een doodelyke pest!
Ik vlucht, en zal my, straks, weêr hemelwaard begeven.
O, Goden! Moet een dertel wicht

De Rede, eerlang, te boven ftreven?

Zy ryst bemelwaard.

ELFDE TOONEEL.

ASTREA, MERCUUR, DE LIEFDE.

ASTREA.

Zy vlucht, zy wykt uit myn gezicht,
En, in zo veelerlei' gevaaren,
Streeft zy weêr hemelwaard.

MERCUUR.

Doe flechts uw vrees bedaaren;
Al wykt zy noch zo verr', ik breng haar weêr te rug,
Ik volg haar op het fpoor.

DE LIEFDE.

Wel hoe! Mercuur zo vlug
Om, tegens my, in 't Veld te komen?

MERCUUR, *tegen Astréa.*

„ Ik heb een vreemde lift bedacht
„ Waar van gy alle hulp verwacht".

tegen de Liefde.

Tot weêrziens, Bestemaat.

Hy vliegt door de lucht.

TWAALFDE TOONEEL.

ASTREA, DE LIEFDE.

DE LIEFDE.

Ik wacht u, zonder fchroomen,
Breng all' de Goden in 't geweer:
Niets is zo wel gegrond, zo heilig, dan myn rechten,
Geen magt kan zulk een bolwerk flechten,
Ten zy men zelfs Natuur het onderst boven keer'.

AS-

ASTREA.

Dat klein hovaardig Wicht. Wat durft hy zich belooven?
Wreek, wreek my, Jupiter! Gy ziet uw' roem verdooven...
Het volk verschynt, laat ons dien trotsen Guit ontvliên;
Ik kom myn schande nooit te boven,
Indien myn oog zyn zegepraal moet zien.

DERTIENDE TOONEEL.

DE LIEFDE, TERSANDER, CARITE, ALCIDAMAS, EUPHROSINE, *Gevolg van Inwoonders.*

DE LIEFDE.

Gy Volkren, door 't gezag des Hemels voortgekomen
Om uw geluk, naar wensch, te zien vervult,
De Liefde, die gy hebt als Meester aangenomen,
Zal u doen zien hoe gy gelukkig leeven zult.
En gy, niet langer in te toomen,
Gespelen, geeft myn stem gehoor,
Schryft dit geslacht myn wetten voor,
En doet dit nieuw verblyf van blydschap overstroomen.

DANS VAN GESPELEN EN VERMAAKLYKHEDEN.

EEN INWOONDER, *zingt.*

Koning van 't verlieft gebied,
Gy, alleen, doet alles leeven:
Maar ons geluk gaat te niet,
Zo wy uw gezag weêrstreven.
Waar toe dient het hemelsch licht,
Zo uw Fakkel 't vuur niet sticht?

DANS.

TWEE INWOONDERS, *zingen.*

God der Min, de aanvallige vreugd,
Het vrolyk spel, de zielsgeneugt',

Zyn, ſteeds, in uw byzyn te vinden:
Gebruik uw' Schicht, leen ons de hand,
En maak vernoegde zielsbeminden
Aan dit, zo zeer gelukkig ſtrand.

D a n s.

Een der Gespelen, *zingt.*

Wy zyn hier Leeraars van de Min,
Bezoekt dit ſchool met heele ſchaaren,
Slyt daar uw' besten leeftyd in;
De Liefde ontvlied de gryze jaaren.

Een der Vermaaklykheden.

Wilt ge in uw Min gelukkig zyn.
Laat u met buigzaamheid regeeren,
Volgt onze wetten zonder pyn:
Gy zult hier niets onnoodigs leeren.

Een Andre.

Al wat gy door ons weten zult,
Kuntge andren weêr te vooren lezen;
Geen minnenyd plaagt ons geduld,
Al uw vermaak zal 't onze wezen.

Een Andre.

Gebruikt all' 't voorrecht der Natuur,
Loost zuchten, klachten, weent van ſmarte;
Betaalt men ooit den prys te duur
Van een getrouw ſtandvastig harte?

Een Andre.

Verliefden, laat geen tegenweer
Uw vreugde noch uw' roem bepaalen;
Men legt, zomtyds, de Wapens neêr,
Wanneer men ſtaat te zegepraalen.

Een Andre.

Gelukkig, die, van 't Veld der Min,

Den

Den oegst weet in zyn' Schuur te dragen;
Eén uur brengt all' zyn vruchten in:
Verzuim het niet zo 't is geslagen.

EEN ANDRE.

Men tracht zich vruchtloos tegen 't vuur
Der Minnaars dapperlyk te weeren;
De Liefde stelt, vooräf, het uur
Daar zich een trotse in moet verneêren.

EEN ANDRE.

Meêr dan één Voedsterkind der Min
Heeft, vaak, haar' Minnaar doen gelooven
Dat zy, van 't allereerst begin,
Haar' Meester verre ging te boven.

EEN ANDRE.

't Ranssoen word nimmermeer bepaalt
Dat jonge Dochters hier verteeren;
Des Meesters vlyt word wel betaalt
Zo hy haar de eerste les mag leeren.

EEN ANDRE.

De harten bieden zelf zich aan,
Zo 't oog zich wel weet uit te drukken;
Maar kraait 'er slechts een oude Haan,
Laat hem een jonge Hen dan plukken.

DE LIEFDE, *tegen de Inwoonders.*

Het is genoeg: men volg; ik zal, van uur tot uur,
't Geheim van myne konst u leeren,
Myn Schichten moeten, straks, door meêr dan een kwet-
Hun voordeel zoeken te vermeêren (suur,
In 't afzyn van de Rede en teffens van Mercuur.

Einde van het Tweede Bedryf.

DER-

DERDE BEDRYF.

EERSTE TOONEEL.

DE LIEFDE, TERSANDER.

TERSANDER.

Wat is 't een groot vermaak uw lessen na te spooren!
Gy zyt een' Meester dien myn hart en ziel bekoort.
Maar waar uit komt de koelheid voort,
Die my Carites mond laat hooren?
Gy ziet hoe zy haar vlyt besteedt in my te ontvliên,
Spreek ik van Liefde of Min, zy hoort na 't een noch 't
Hoe zal ik dat verstaan? (ander.

DE LIEFDE.

Stel u te vreên, Tersander;
Zy mint u meêr dan gy kunt zien.

TERSANDER.

Carites vriendschap was nooit valsch noch twyfelächtig.
Wat 's de oorzaak dat haar Min geveinst is en bedekt?

DE LIEFDE.

't Verborgen vuur, dat, in haar hart, dien brand verwekt,
Word, door 't geheim, wel eens zo krachtig.

TERSANDER.

Neen, 't is vergeefs dat ik haar weêrmin my voorspel.

DE LIEFDE.

Is 't niet genoeg dat ik u borg blyf voor myn Schichten?
Hoe! Hemel, Aarde en Zee, en Hel,
't Moet, alles, voor de Liefde zwigten.

TERSANDER.

Maar 'k bid, bedui het my eens wel
Wat is de Liede toch?

DE LIEFDE.

Hy denkt zulks klaar te weten,
Die, ziende op 't geen myn magt bedoelt,

My

My ſchetst, gelyk hy my gevoelt,
En niet gelyk ik ben.

TERSANDER.

Maar gy, die doet beminnen,
Gy kent u zelf het best, naar 'k acht.
Wat zyt gy?

DE LIEFDE.

Gy verrast myn zinnen.
Nayvrig op myn groote magt,
Vrees ik u niet genoeg daar van te kunnen zeggen:
Maar, echter, wyl ik u dit moet voor oogen leggen,
Ik ben een Zoon der Zielsgeneugt',
De Vader van de waare Vreugd.

TERSANDER.

Nu zyt ge my bekent; gy hebt my ingenomen,
O ja, 'k gevoel, door u alleen,
Die zoete en waare vreugd die gy hebt voort doen komen;
All' de andren zyn verdrietlykheên.
Maar, vlei ik my met grond dat ook Carites harte,
Met my, gevoelt dezelfde ſmarte?

DE LIEFDE.

Gy twyfeld! Ja, de zelfde ſchicht,
Die gy bemint, zoekt u, by haar, vergeefs te krenken,
Zy vlucht, ze is ſchuuw voor uw gezicht:
Maar 't is om, ongeſtoort, aan u te kunnen denken.

TERSANDER.

Ach! waaröm, zo zy aan my dacht,
In plaats van myn gezucht van verre ſlechts te hooren,
Dan niet met meerder zorg getracht
My door haar byzyn aan te ſpooren?

DE LIEFDE.

Ik weet dat gy, in 't kort, haar weêr aanſchouwen zult;
Haar hart zal, verr' van u, all' de oogenblikken tellen:
Myn eerſte zorg beſtond in haar te doen verzellen
Door een' verwarden zwerm van wenſchend ongedult
Dien haar, ondanks haar ſpyt, doet naar uw byzyn hellen.

En

En te eer uws harten wensch vervult:
Maar, heb ik u misleid? Ik zie haar reeds genaaken.

TWEEDE TOONEEL.

DE LIEFDE, TERSANDER, CARITE.

TERSANDER.

Doet gy my, eindelyk, weer uw minzaam byzyn smaaken?

CARITE.

Neen, neen, gy zyt het niet die ik hier zoeken kom:
Het is de Liefde.

TERSANDER.

Uw smaad betoont my dat gedurig,
Helaas! Wat keert gy schielyk om!

CARITE.

Ik weet het, hy is wispelturig.

DE LIEFDE.

Ik? U voorheen zo waard?

CARITE.

Licht dat gy my, in 't kort,
In plaats van minzaam haatlyk word.

TERSANDER.

Wat misdryf kan uw' haat dus tegen my verzetten?

CARITE.

Dat 's byna boven myn begrip;
Gy volgt uw' pligt van stip tot stip;
Misschien verplicht my dat myn' haat op u te wetten:
Maak dat ge my wat minder mint,
Dan zult ge my veel meer behaagen.

DE LIEFDE.

Doet u te groot een liefde klagen?

CARITE.

Dat weet ik niet: maar ik bevind
Dat my de vriendschap nooit zo veel ontroering baarde;
Want zedert dat de Rede ons hier begeven heeft,
Is all' 't vermaak van myn gerustheid klein van waarde.

DE

DE LIEFDE.

Zo dat de Rede my, by u, te boven streeft.

CARITE.

O neen; ik ben u veel geneegen,
En 't is my veel vermaak dat ik u hier mag zien:
Maar gy verbysterd ons misschien.
Met welk een geurig kruid bezaait gy de onmewegen
Naar uw gevaarlyk net waar mee gy ons verstrikt!
Myn oog, dat kwalyk is te leijen,
Bied gy een sterving aan daar myn gemoed voor schrikt,
De Rede deed met recht ons van malkandren scheijën:
De Rede heeft, gewis, de ontroering al verwacht,
Waar aan men, zonder u, niet dacht.

DE LIEFDE.

De Rede kan uw ziel maar al te veel beheeren,
't Is tyd dat gy 't gezicht ontsluit;
Gering is 't al wat leeft door my te zien regeeren:
Denk, welk een groot geluk uit dees verändring spruit;
Zie, hoe dit Veld hergroent; zie, deeze ontlookne Bloe-
Met schooner verwen overdekt; (men,
Door my vernieuwt het all'; door my, die elk moet roemen,
Word zelfs de Zon weer opgewekt;
Het Aardryk, onder uwe voeten,
Veel schooner door zyn vruchtbaarheid,
Heeft lang den lof der Min verbreid.
Zou ik my dan vernedren moeten,
Om met de schraale Rede in eevenwigt te zyn?
O neen: Zy noem', tot haar versterking,
Myne alleräangenaamste werking,
Een kwaade en vuile damp, een doodelyk venyn:
Zy is deez' Oord ontvlucht dien ik zal overheeren:
'k Wil dat gy, onder my, hier beiden zult regeeren.

TERSANDER.

Wy?

DE LIEFDE.

Ja; gehoorzaam; 't is myn' wil.

TER-

TERSANDER.

Gy kent Alcidamas en zyn vermetel poogen,
Zyn trotsheid zal dat nooit gedoogen.

DE LIEFDE.

Hy heeft wel andre zorg in til,
't Is Euphrosines hart waar na zyn zinnen haaken,
Maar, laat ons, eer 'k Alcidamas,
Het zoet, waar na hy wenscht, doe smaaken,
Dit nieuw geslacht dat ik uw wet laat ondergaan,
De keur der Liefde kenbaar maaken.

DERDE TOONEEL.

EUPHROSINE, *de twee laatste regels gehoort hebbende.*

Wat hoor ik? Groote Goôn! Moet ik my dus zien (hoonen?
De Liefde zal, door zyn gezag,
Tersander en Carite kroonen!
Carite zal regeeren? Ach!
Laat ons dat opzet zien te breken.
Hoe waardig my Tersander was,
Hoe meerder haat myn hart zal voor Carite kweeken.
Wat doet haar zegepraal myn grimmigheid ontsteken!
Welään, ik zoek Alcidamas
Om my op haar te wreeken.

VIERDE TOONEEL.

ASTREA, EUPHROSINE.

ASTREA.

Waar loopt gy?

EUPHROSINE.

Tot de wraak;
De Vrede is door de Liefde uit yders hart verdweenen.
Hy breekt het wederzyds vermaak
Dat, onder uw gezag, ons, altyd, moest vereënen.

As-

ASTREA.

Rampzalig Aardschgeslacht, dat onöphoudlyk dwaalt,
Zult ge, altoos, eeven fel onze oppermagt weêrstreven?

(Men ziet Mercuur op het Aardryk daalen.)

Maar 'k zie Mercuur die uit den Hemel daalt.
Bragt hy een goede maar', dan zou myn rust herleeven!

Tegen Euphrosine.

Vertrek, gy zwakke sterveling,
Draag eerbied voor 't geheim der Goden.

VYFDE TOONEEL.

ASTREA, MERCUUR.

MERCUUR.

Uw zegepraal is niet gering,
Myn Zuster; 't gaat naar wensch, men heeft u hulp gebo-(den.

ASTREA.

Hoe dan?

MERCUUR.

Het Noodlot zelf neemt deel in uw geval,
Wy zullen hier de Liefde boeijën,
En op dat hy de smart wel duidlyk kennen zal
Die hy veröorzaakt aan 't Heeläl,
Zal 't vuur, dat hy ontsteekt, zyn' eigen borst verschroei-(jen;
Doch om zyn vlerken wel te snoeijën
Helpt ons geen enkle Minnares:
Het Lot deelt hem eene Ega mede.

ASTREA.

Eene Ega voor de Liefde? En wie zal 't zyn?

MERCUUR.

De Rede.

ASTREA.

De Rede! Een oude en gryze Bes?
Hoe kan zy hem tot min verwekken?

MERCUUR.

De Rede is, als gy zegt, vol straf en streng verwyt,
Zy is in 't laatst van haaren tyd,

En kon de Liefde wel voor Bestemoêr verstrekken;
Zy kwamen nimmer overëen:
En echter willen wy dat hy haar zal beminnen:
Maar, luister na de omstandigheên,
Zy zal, door Hébées magt, een nieuwe Jeugd beginnen;
Ja Vénus, Vénus zelf, die in dat huuwlyk stemt,
Heeft haar met zo veel glans en minzaamheên beschonken,
Dat hy, die 't alle in boeijens klemt,
Ondanks all' zyn geweer, hier zal met keetens pronken.

ASTREA.

Wat haak ik, met verlangst, na zulk eene ommekeer!

MERCUUR.

Gy zult de Rede, in 't kort, aanschouwen voor uwe oogen.
'k Ben, schielyk, door de Lucht gevlogen,
En daal, eêr zy verschynt, hier neêr.
Terwyl zy, voor zich zelve, een Ryswolk heeft genomen,
Om, dus, op haar gemak te komen.
Maar doe my, op uw beurt, Godin, in 't kort verstaan,
Hoe zich het volk hier laat regeeren.

ASTREA.

Ach! Zonder uwe hulp kan ik het kwaad niet weeren;
'k Vind alles hier door drift van oproer aangedaan;
Dit Eiland zal, eerlang, het onderst' boven keeren.

MERCUUR.

Ik zal, met myn geslangde Roê,
Terstond, de Muiters weêr bedwingen;
Dat zyn, voor my, slechts beuzelingen:
Maar 'k zie de Liefde komt. Nu, Zuster, mondje toe.

ZESDE TOONEEL.

ASTREA, DE LIEFDE.

ASTREA.

Wel, komt gy 't dierbaar loon hier zoeken,
Van 't overheerlyk werk dat gy hier hebt verricht?

DE LIEFDE.

Uw Volk is, aan myn zorg, meêr dan gy denkt, verplicht;
Mer-

Mercuur heeft hen, zo 'k merk, maar mooitjes willen doe-(ken.

ASTREA.

Gy hebt een Meesterstuk volbragt,
Ik weet u, waarlyk, niet, naar uw waardy, te onthaalen:
Maar 't geene uw zorg hier heeft betracht
Zal u Jupyn, met dank, betaalen.

DE LIEFDE.

Het scherfsen heeft my nooit mishaagt:
Vervolg, en 't zal myn' geest bekooren.

ASTREA.

Wyl ik dan meerder ernst met u moet laaten hooren,
Gy, gy hebt de Eendragt hier verjaagt.

DE LIEFDE.

Hou op; die grootsche taal maakt my alreeds aan 't gaapen.
Zo ernstig jegens my! Dat's immers tyd verspilt?
Kom, wilt gy dat ik niet zal slapen,
Vertel my liever dan wat sprookjes, zo gy wilt,
Onthaal my op wat nieuws.

ASTREA.

Zyn dit de dankbre toonen,
Waar meê gy 't inzicht loont waar voor ik heb geblaakt?
Dat gy van dit verblyf, daar de onschuld plag te woonen,
Een Schouwtooneel der Driften maakt?

DE LIEFDE.

Der Driften! Ik! Wie? Ik!

ASTREA.

Gy zyt daar van den Vader.

DE LIEFDE.

Ik Vader! En dat noch zo jong?
Ha, ha! Dat is een groote sprong.

ASTREA.

Gy zyt dien al te veel. „ Verrader!"

DE LIEFDE.

Of ik hunn' Vader ben of niet,
Daar legt my weinig aan gelegen.

ASTREA.

Maak dat gy, door de tucht, uw Kindren 't kwaad verbied.

DE LIEFDE.

Wees zelf hun Schoolmatres, en leer hen wel ter degen;
Voor my, ik ben dat niet gezind;
Zo ſchielyk als zy zyn gebooren,
Laat ik hen dryven met den wind,
Of, eêr, naar 't Noodlot heeft beſchooren,
Zing ik hen zomtyds voor, met kinderlyk gebaar,
All' de poppetjes, all' de poppetjes, all' de poppetjesdanſen.

ASTREA.

Gy zyt noch maar een Kind, gy hebt gelyk, dat's waar.

DE LIEFDE, *ernstig*.

Ik waag, nochtans, de grootſte kanſen.
Gy ziet myn zegepraal hier klaar.
(*De Rede, daalt neder in een Rystuig van Wolken.*)
Maar 'k zie, in gindſche Wolk, een Godheid nederſtreven,
Zy dekt voor ons haar aangezicht.

ASTREA.

Daar komt de Rede weêr; nu moogt gy voor haar beeven.

DE LIEFDE.

Ik beeven? Ik! Waaröm? 'k Heb nooit voor haar gezwicht.

ASTREA.

Vaarwel; ik zal myn plaats aan haar nu overlaaten,
Gy zult, in 't kort, wel anders praaten.

ZEVENDE TOONEEL.

DE LIEFDE, DE REDE, *met een Sluijer over haar gezicht*.

DE LIEFDE.

Keert gy van 's Hemels trans zo ſchielyk wederöm?
Ik dacht u nooit weêr hier te vinden.

DE REDE.

Ik ben veel ligter dan de winden
Wanneer ik by de Liefde kom.

DE LIEFDE.

Ik heb u, eevenwel, met haast, voor my zien vluchten.

DE REDE.

Wat wilt gy? 'k Was toen onbedacht,

Ik

Ik wist noch niet genoeg hoe hoog u yder acht.
Bekoorlyk, minzaam, jong....

DE LIEFDE.

Ha! Dat zyn beter vruchten,
Die ſtyl is nieuw voor u, die, eerst zo bits en fel,
Op my uw' gal hebt uitgedreven....
Bekoorlyk, minzaam, jong.... Oud, lelyk, rimplig vel....
Die naamen ſchonk ik u noch eeven.

DE REDE.

Dat is uw dwaling reeds vergeeven;
Want naauwlyks is aan u myn rechte naam bekent.
Oud, leelyk, rimplig vel.... Weet dat die wys van ſpre-
My onrechtvaardig hoont en ſchendt: (ken,
Ik wed dat gy me nooit ter deeg hebt aangekeken.

DE LIEFDE.

Ach! Doe, uit medely, uw' Sluijer toch niet af;
Ik vloog in ligten brand om uw bekoorlykheden.

DE REDE.

Kom, kom, verſpillen wy geen Eeden;
Want mooglyk zou ik, tot uw ſtraf,
Zo groot een ſprong niet vruchtloos waagen.

DE LIEFDE.

Dat wenschte ik wel te zien.

DE REDE.

'k Zal u voldoen, myn Kind:
Maar zo gy hebben wilt dat ik u zal behaagen,
Doe dan deez' hoofdband af dien u 't gezicht verblindt.
(Zy doet hem den Hoofdband af en ligt haar' Sluijer op.)

DE LIEFDE.

Wat zie ik?

DE REDE.

Wel? Staat gy verſlagen?

DE LIEFDE.

„ Nooit zag ik zo veel glans voorheen,
„ Noch in den Hemel, noch op Aarde!
„ Wat is zy vol bevalligheên!"
Kom, ſchoone Rede, kom, myn waarde,

Kom, vormen wy tezaam een' aangenamen band,
Zie daar, ſla toe, ryk my uw hand.

DE REDE.

Zagt, zagt, wy worden niet gedreven,
Ik vorm geen' band dan een' dien eindloos duuren kan.

DE LIEFDE.

Dat ſtem ik toe. Wy zullen dan,
Door heimelyken trouw, als echtelieden leeven.

DE REDE.

Door die geſlookene Min deed ik myn Eer geweld.
Ik eisch een goed verding, by 't Noodlot opgeſtelt.

DE LIEFDE.

Ik hou van geen verding.

DE REDE.

Ik zie, myn looze Jonker,
Waaröp gy 't hier hebt aangeleidt:
Die Liefde voegt een' hooffchen pronker,
Dat is een Min van dertelheid.

DE LIEFDE.

Gy zoud het, mooglyk, kunnen raaden:
Zo gy my, echter, mint, Godin....

DE REDE.

Ik u beminnen? Neen, verban dat uit uw' zin;
'k Weet wat men op den hals kan laaden
Door 't voeden van uw razerny.

DE LIEFDE.

„ Kom, ſtraffen wy haar hovaardy,
„ Laat ons, op 't oogenblik, haar zinnen overheeren;
„ Zie hier een' onweerſtaanbren Schicht."

DE REDE. (weeren."

„ 'k Zal, met myn ſchild, den Schicht, dien hy my toeſchikt,

DE LIEFDE.

Hou daar.

DE REDE.

Vermeetle! Zwicht.
Wie durft gy hier trotſeeren?

DE

DE LIEFDE.

Helaas! De ondankbre Schicht valt op myn eigen borst!

DE REDE.

Ha! Heb ik u in 't net die andren vangen dorst!

DE LIEFDE.

Help, help!

DE REDE.

Zoek iemand op die uw gebrek wil heelen.
Maar is de wond wel diep? Zeg. Is het my gelukt?

DE LIEFDE.

Ach! Verre dat ge my verdrukt,
Wil my uw' bystand mededeelen.

ACHTSTE TOONEEL.

DE LIEFDE, MERCUUR, DE REDE.

MERCUUR.

Waar komt dien ommekeer van daan?
Wat 's dit? De Liefde smeekt de Rede om lyfsgenade!

DE REDE.

Zyn stoutheid, zonder wedergade,
Heeft de onbescheidenheid van na myn hart te staan.
'k Heb, op zyn eigen borst, zyn' Schicht weeröm doen keeren.

DE LIEFDE.

„ Die snoô verraders!"

MERCUUR.

Gy mompelt binnens monds.

DE LIEFDE.

Met recht, ik voel 't geweld des wonds,
'k Ly duizend smarten die, gelyk, my overheeren.
Ach! Kon ik slechts myn wraak met schelden zien voldaan!
Maar 't smet verscheurt myn hart en doet myn stem vergaan.

DE REDE.

Zo veel te beter is 't. Ken, door dees pynigingen,
De strenge wreedheid van uw' Schicht,
Gy, die, all' 't kwaad dat gy verricht,
Niet anders acht dan beuzelingen.

DE LIEFDE.

Genaê, verſchoon my, 'k ben verlicht,
En zal, hier na, my wyzer toonen,
Ik zweer dat ik de rust der harten zal verſchoonen.

DE REDE.

Dat is een' rechten Zeemans Eed
Die, na den ſtorm, weêr word vergeeten.

DE LIEFDE.

Helaas!

MERCUUR.

Dat arme Kind! Ik zie zyn ſmart met leet:
Zo 't my niet wierd misgunt, ik zou 'er raad voor weten.

DE REDE.

Door welk een' weg?

MERCUUR.

Door d'echtenband.

DE REDE.

Hoe! Door Mercuur gevormt! Een maakzel van zyn hand?

MERCUUR.

O ja, ik hou myn' plicht voor oogen,
Ik ben tot dit Verbond voorzien met volle magt.

DE LIEFDE.

Ach! Alles keur ik goed zo de Echt maar word volbragt.

DE REDE.

Welaan. Maar 'k wil, 'k verſta, dat, onder myn vermogen,
De Liefde, op 's menſchen hart, zyn rechten af zal ſtaan.

MERCUUR.

Gy ſtelt u veel te ſpytig aan;
Denk dat gy alle uw' glans van Vénus hebt verkregen,
Neemt gy haar' Zoon ten Echt, bewaar dan ook zyn Eer,
Bedien u beter van uw' zegen.
Wilt gy dat hy zyn' Boog, zyn Pylen, u vereer'?
Zyt met wat minder buits te vrede.
Zo gulzig niet, Mevrouw de Rede.

DE REDE.

Toon zelf hem minder gunst, in 't geen uw zorg betoogt,
En ſtel my op uw trouw geruster.

MER-

MERCUUR.

De Liefde is Vénus Zoon, en Vénus is myn Zuster.
'k Ben, by gevolg, zyn' Oom, en, boven dien, zyn' Voogd.
Zou 't wel vergeeflyk zyn, zo 'k hem verried, in dezen?

DE REDE.

Wel, wil dan, voor ons beide, een' eerlyk' ſcheidsman we-
(zen.

MERCUUR.

Dat is de weg die 'k in zal ſlaan.
'T Is my bekent, van wederzyden
Hebt gy uw rechten voor te ſtaan,
Ik zal, om 't ongelyk te myden,
Na d'een' noch d'andren kant, den ſchaal doen overſlaan.
Om my naar 't hoog bewind behoorlyk dan te kwyten,
Waarïn my 't Noodlot heeft geſtelt,
Zal ik u hier, in 't oopen veld,
Uw hoofdgebreken eerst verwyten.
Gy Rede, zyt te ſtreng, te ruuw,
Gy Liefde, veel te los en ſchuuw.

DE REDE.

Durft gy de Rede hier bedillen?
Die ſtoutheid kent geen perk noch paal.

MERCUUR.

Heb ik niet wel gedacht dat ge u zo zwaar zoud tillen
Aan zulk een klein Mercuriaal,
Waaröp ik u, ter loops, onthaal?
Maar laat ons dit niet verder roeren;
Kom, lustig, zeg uw oogmerk dan,
Op dat ik alles klaar aan 't Noodlot melden kan.
Gy, die de wyste zyt, zult de eerſte reden voeren.

DE REDE.

Ik trouw de Liefde niet dan onder dit beding,
Ik wil, in 's menſchen hart, de driften wel gedogen,
Mits dat ik hun geweld door myn gezag bedwing,
Zo zien zy hun geluk verhoogen,
Zo leeven zy in rust en vreê.

DE LIEFDE, *ombelst de Rede.*

Al wat gy wilt dat wil ik meê.

MERCUUR.

Geen hart moet nu zyn vreugd bedwingen.
Men vier' deez' dag, voor my zo waard;
De Rede en Liefde gaan gepaart
Tot heil en vreugd der Stervelingen.

NEGENDE TOONEEL.

ASTREA, DE LIEFDE, MERCUUR,
DE REDE.

ASTREA. (flacht!
Zou ik noch, eindlyk, zien 't geluk van 't Aardschge-

MERCUUR.

Het ziet zyn wenfchen zegepraalen,
Ik heb myn Meesterftuk volbragt;
De Rede zal de drift van 's Menfchen hart bepaalen,
De Liefde, wyzer dan voorheen,
Zal zorgen voor 't vermaak alleen.

ASTREA.

O, Goôn!

MERCUUR.

Regeer, Godin, neem hier 't gebied in handen;
't Is tyd. Gy, Volkren, komt, fchiet toe, met bly gewoel,
Dat elk, aan dees gewenschte ftranden,
Bevryd van zielsverdriet, de zoetfte vreugd gevoel'.

TIENDE EN LAATSTE TOONEEL.

ASTREA, MERCUUR, DE LIEFDE, DE REDE,
TERSANDER, CARITE, ALCIDAMAS,
EUPHROSINE, *Gevolg van Inwoonders*,
MARSCH.

DE LIEFDE, *geleidende Terfander en Carite voor de Rede.*

Vereënig dees getrouwe harten.

DE REDE, *tegen Terfander en Carite.*

Bemind gy, wederzyds, elkandren eeven teêr?

TER-

TERSANDER.

Voor my, ik bid haar aan.

DE REDE, *tegen Carite.*

En gy?

CARITE.

Ik min hem zeer.

DE REDE, *leggende de hand van Carite in die van Tersander.*

Blyft, altoos, dan verknocht: nooit moet dien band u smar-(ten.

EUPHROSINE.

Helaas! Wat is hun lot vervult van minzaamheên!
Wat strekt hun groot geluk een foltring voor myn zinnen!

DE LIEFDE.

Alcidamas, kom herwaards treên.
Gy, Euphrosine, kom, bemin dien u wil minnen.

EUPHROSINE.

Ik kan niet.

DE REDE, *haar aanraakende met haar Schild.*

Volg myn' wil, weêrstreef de Rede niet.

ALCIDAMAS, *tegen Euphrosine.*

Zult gy dan nimmer zyn bewogen?
Gy weet hoe zeer myn vlyt uw straf gemoed ontziet.

EUPHROSINE.

Weläan, de Rede ontsluit myne oogen.
Ontvang, voor eeuwig, dan myn hart met myne hand.

MERCUUR.

Treed toe, gelukkig Volk van dit gezegend land,
Roemt, elk om stryd, de Liefde, en eert de zuivre Rede;
Zy noopen, beurt om beurt, u aan,
Om na 't volmaakste zoet te staan;
Smaakt, onder hun bestier, een' eindeloozen Vrede.

BALLET.

CARITE, *of* EEN INWOONDSTER, *zingt.*

Stel, met uw geluk, u te vrede,
Leef, altoos, bly en vrolyk te moê;
De Liefde voegt zich naar de Rede,
De Rede staat het minnen toe.

TER-

TERSANDER *tegen Carite.*

'k Zal oprecht en eeuwig beminnen;
'k Schenk u myn hart en myne trouw:
De Liefde doet ons heil beginnen,
De Rede maakt ons Man en Vrouw.

DANS.

EEN INWOONDER, *zingt.*

Nu zal Cupido triompheeren,
Wyl de Rede zelf komt leeren,
Dat hy ons allen viel ten deel.
't Schoon gezicht moet ſteeds ons behaagen;
Blaakt de Min een hart ooit te veel,
Dat aan de Rede is opgedragen?

DANS.

EEN ANDRE, *zingt.*

Wyl, in dit zo gelukkig Oord,
Cupido naar de Rede hoort,
Ciert zich hier de Schoonheid met Roozen;
Men zal ons aller hart door 't minzaam oog gebiên:
Zo wy hier niet veel Minnaars zien,
Zyn 'er ook niet veel trouweloozen.

DANS.

MERCUUR, *zingt.*

De Rede en Liefde zyn thans een;
't Was, altoos, ja, 't was, altoos, neen:
Ik breng de Vrede hier weêr binnen;
De Tweedragt zal dees plaats ontvliên;
De Rede doet de Liefde zien,
De Liefde zal de Rede minnen.

DE REDE, *zingt.*

De Rede en Liefde zyn te vreên;
't Is, altoos, ja, en, nimmer, neen:
Wy zullen, voor malkaêr, ontbranden:
Dat elk, met ons, die vlam gevoel';

Wan-

Wanneer ik zyn geluk bedoel,
Is ook het uwe in myne handen.

De Liefde, *zingt.*

Ik ben weêr Meester, als voorheen,
De Rede roept niet meêr van neen;
Om haar naar myn gezag te buigen,
Nam ik haar lessen, wyslyk, aan:
Maar 'k meen zo wel te werk te gaan
Dat zy nooit afkeer zal betuigen.

Een Jonge Inwoondster, *zingt.*

Mag ik noch niet in 't huuwlyk treên?
Ik zeg van Ja, Mama van Neen.
Ach! Ruk my uit myn kindsche jaaren!
Kom, Liefde! Maak myn ziel vernoegt,
Zeg, om myn' wensch te zien vervroegt,
Dat zy my mondig moet verklaaren.

Een Inwoonder, *zingt.*

Een gryze Zwetzer, riep, voorheen,
O Liefde, nimmer zeg ik, neen;
Hy wou niet graag zyn woord verbreken;
Maar schoon hy altoos riep van ja,
Was hy zo styf, etcetera,
Dat hy de weddingschap liet steeken.

Een Ander, *tegen de Aanschouwers.*

Is onze ontfangst niet heel gemeen?
Dees zegt van ja: en die van neen:
De twist is hoog by ons gerezen:
Elk blyft standvastig by zyn reên.
Wie brengt ons weder overëen?
Dat zal de volle Schouwburg wezen.

Sluit-Ballet.

Einde van het Blyspel.

CO-

C O P Y E

V A N D E

P R I V I L E G I E.

DE Staten van Holland en Westvriesland doen te weeten alzo: ons te kennen is gegeeven by de Regenten van het Wees- en Oude Mannenhuys der Stad Amsterdam, en in die qualiteyten te samen Eygenaars, mitsgaders Regenten van den Schouwburg aldaar; dat zy Supplianten eenige Jaaren hebben gejouïsseert van 't Octroy by ons den 27 May van den Jaare 1728. als meede van de prolongatie van dien den 6 December 1742. aan de Supplianten verleent, waar by wy aan de Supplianten, goedgunstiglyk hadden geaccordeert, en geoctroyeert, om nog voor den tyd van vyftien agter een volgende Jaaren, de Werken, die ten dienste van het Toneel reets waren gedrukt, en van tyd tot tyd nog verder in het licht gebragt, en ten Toneele gevoert zonden mogen werden, alleen te mogen drukken, doen drukken, uitgeeven en verkoopen, dat de Jaaren, by de voorsz. prolongatie van 't gemelde Octroy of Privilegie vervat op den 6 December van deezen Jaare 1757. stond te expireeren, en dewyle zy Supplianten ten meesten dienste van de Schouwburg, waar van hunne respective Godshuyzen onder andere meede moeten werden gesustenteert, de voornoemde Werken, zo van Treurspellen, Blyspellen, Klugten, als anders, die reets gedrukt, en ten Toneele gevoert zyn, of in het toekoomende gedrukt, en ten Toneele gevoert zouden moogen werden, gaarne alleen, gelyk voorheenen, zouden blyven drukken, doen drukken, uitgeeven en verkopen, ten einde dezelve Werken, door het nadrukken van anderen, haer luister, zoo in taal, als spelkonst, niet mogten komen te verliesen, en dewyle haar Supplianten zulks na de expiratie van de voornoemde prolongatie van 't voorsz. Octroy, niet gepermitteert was; zoo keerden de Supplianten haar tot Ons, reverentelyk verzoekende, dat Wy aan de Supplianten, in haar voorsz. qualiteyt, geliefden te verleenen prolongatie van het voorsz. Octroy, om de voorsz. Werken, zoo van Treurspellen, Blyspellen, Kluchten, als anders, reets gemaakt, en ten Toneele gevoert, of als nog in het ligt te brengen, en ten Toneele te voeren, nog voor den tyd van Vyftien eerstkomende, en agtereenvolgende Jaaren, alleen te mogen drukken, en Verkoopen, of te doen drukken, en Verkopen, met verbod aan alle andere op zeekere hooge Pœne by Ons daar tegens te Statueeren, daar van te verleenen Octroy in forma. ZOO is 't dat Wy, de Zaake ende 't voorsz. verzoek overgemerkt hebbende, ende genegen wezende, ter beede van de Supplianetn, uit Onze regte weeten-

tenschap; Souveraine magt en authoriteit, dezelve Suppliantea geconsenteert, geaccordeerd en geoctroyeert hebben, consenteeren, accorderen ende octroyeren, haar by deeze, dat Zy, geduurende den tyd van nog Vyftien eerst achter een volgende Jaaren, de voorsz. Werken, in diervoegen, als zulks by de Supplianten is verzogt, en hier vooren uitgedrukt staat, binnen den voorsz. Onzen Landen alleen zullen mogen Drukken, doen Drukken, uigeeven ende Verkopen, Verbiedende daaromme alle en een iegelyken de voorsz. werken, in 't geheel ofte ten deele te Drukken, na te Drucken, te doen nadrukken, te Verhandelen, of te Verkoopen, ofte elders naegedrukt, binnen den zelven Onzen Landen te brengen, uit te geven of te Verhandelen en Verkoopen, op de Verbeurte van alle de nagedrukte, ingebragte, verhandelde of verkogte Exemplaren, ende een boete van drie duyzend guldens daar en boven, te verbeuren, te Appliceren een derde part voor den Officier, die de Calange doen zal, een derde part voor den Armen der plaatsen daar het Casus voorvallen zal, ende het resteerende derde part voor de Supplianten, en dit telkens zo meenigmaal, als dezelve zullen worden agterhaalt, alles in dien verstande, dat Wy de Supplianten met dezen Onzen Octroye alleen willende gratificeren tot verhoedinge van hunne schade door het Nadrukken van de voorsz. Werken, daardoor in genigen deele verstaen den innehouden van dien te autoriseren, ofte, te Advouëren, en veel min, dezelve onder onze protextie en bescherminge, eenig meerder Credit, aansien, of reputatie te geeven, nemaar de Supplianten in cas daar inne iets onbehoorlyks zoude influëren, alle het zelve, tot hunnen laste sullen gehouden wezen te verantwoorden, tot dien einde wel expresselyk begeerende, dat by aldien zy dezen onzen Octroye voor dezelve Wercken zullen willen stellen, daar van geene geabbrevieerde of gecontraheerde mentie zullen mogen maken, nemaar gehouden weezen, het zelve Octroy in 't geheel, en zonder eenige ommissie, daar voor te drukken, of te doen drukken, en dat zy gehouden zullen zyn, een Exemplaar van de voorsz. Werken, op Groot Papier, gebonden en wel geconditioneert, te brengen in de Bibliotheek van onze Universiteyt te Leyden, binnen den tyd van zes weeken, na dat zy Supplianten dezelve Werken zullen hebben beginnen uit te geeven, op een boete van zes hondert gulden, na expiratie der voorsz. zes Weeken, by de Supplianten te verbeuren ten behoeve van de Nederduitse Armen van de plaats alwaar de Supplianten woonen, en voorts op pœne van met 'er daad versteeken te zyn van het effect van deezen Octroye, dat ook de Supplianten, schoon by het ingaan van dit Octroy een Exemplaar gelevert hebbende aan de voorsz. Onse Bibliotheek, by zoo verre zy geduurende den tyd van dit Octroy dezelve Werken zouden willen herdrukken met eenige Observatien, Noten, Vermeerderingen, Veranderingen, Correctien, of anders, hoe genaamt, of ook in een ander formaat, gehouden zullen zyn wederom een ander Exemplaar van dezelve Werken, geconditioneert als voren, te brengen in de voorsz. Bibliotheek, binnen denzelven tyd, en op de boeten

en

en pœnaliteit, als vooren. En ten einde de Suppliantén deeze onzen Consente ende Octroye mogen genieten als naar behooren, lasten wy allen en een iegelyken, dien het aangaan mag, dat zy de Suppliaanten van den inhoude van dezen doen, laaten en gedogen rustelyk, vredelyk en volkomentlyk genieten en gebruiken, cessèerende alle belet ter contrarie. Gegeeven in den Hage, onder onzen Grooten Zegele, hier aan doen hangen op den agtsten November, in 't Jaar onzes Heeren en Zaligmakers duizend zevenhonderd zeven-en-vyftig.

P. STYN.

Ter Ordonnantie van de Staaten

C. BOEY.

Lager stond,

Aan de Suppliaanten zyn, nevens dit Octroy, ter hand gestelt by Extract Authenticq, haar Ed. Gr. Mog. Resolutien van den 28 Juny 1715, en 30 April 1728. ten einde om zig daar na te reguleeren.

De Regenten van het Wees-en Oude Mannenhuis hebben, in hunne voorsz. qualiteit, het recht van deze Privilegie, alleen voor den tegenwoordigen Druk, van DE NIEUWE WAERELD; *Blyspel*, verguntaan IZAAK DUIM.

In Amsteldam, den 2. February 1759.